Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ● ШОАТТА, 17 сентябрь, 1977 шу. ● № 112 (5779). ● Мах 2 кеп.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

ТХОАЙ НИЗ КХОБЕРГБАЦ

«СТАРОГРОЗНЕФТЬ» ЯХАЧА ГРОЗНЕНСКИ ЧУГУНОЛИТЕЙНИ ЦЕХЕИ НГДУ-и «КРАСНЫЙ МОЛОТ» МАШИНАШЪЕЧА ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВАЙ ИНИЦИАТИВА ХЬАЛЛАЬЦАРАШ

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача цІейна сийленца накъабахара шоай еррига торонаши кхоачамаши оарцагІа а даьха хьинаре къахьегаш ба «Чечингсельстрой» треста чуйоагІача Назрановски ПМК-432 гІишлонхой. Цунга хьежжа дика да цар укх юбилейни шера доаха къахьегама толамаш. Генподрядаг Іа гІишлон-монтажни балхаш дара бархІ бетта план 101,2 процент кхоачаш а еш, планал совгІа 18 эзар сома маьха гІишлон -, балхаш даьд цар. ХІаьта шоай низаца гІишлон балхаш дара задани 118 процент кхоачаш а еш, планагІа лаьрхІачул совгІа даьд 198 эзар сома маьха гІишлон - монтажни балхаш.

Пятилетка шоллагІча шера план цІаккха ца хиннача бесса йоккха я. Ерригаш а хІана яц аьнна пускови я объекташ. Царех я 1176 моттиг йола школа, 600 моттиг йола клуб, город Назранера 50 квартира йола наха чубаха цІенош. «Октябра 40 шу» яхача совхозера эзар бежана лаьрхІа комплекс. Назрановски совхоз-техникума йола дешара-лабораторни корпус, Серноводски юртбоахама техникума объекташ, Бурочурча больницена лаьрхІа дола щитови цІа.

Мишта лоархІаду тхо иштталча бехктокхамерча декхарех?

ШоллагІча квартала планагІа лаьрхІа хиннача беса эксплуатаце дІаелар Назрановски совхоз-техникума дешара-лабораторни корпус, ханал цхьа квартал хьалха эксплуатаце дІаелар «Октябра 40 шу» яхача совхозерча доахана лаьрхІа йола комплекс, ханал хьалха яь яьккхар 1176 моттиг йола город Назранера школа, хІанз хьалъяь йоалаш латт Серноводски юртбоахама техникума лаьрхІа хьалъеш йола банн, гараж, столови.

Укх деношка керттера тхоай низаш тІадерзадаь оаха хьалъеш я город Назранера 600 моттиг йола клуб. Паччахьалкхен планагІа шу чакхдоалача хана эксплуатаце дІаяла езаш я из. Цхьабакъда, Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузача цІей сийна тха гІишлонхоша дош деннад цу дезача денга кхачалехьа из объект эксплуатаце дІаяла. Цига хІанз къахьегаш ва 150 гаргга гІишлонхо. Шин сменагІа болх бу цар. Отделочни бригадаша болх бу штукатурни агрегаташца, растворонасосашца. Дукха балхаш да механизаци яь. Из юкъейоалаярах лакхъеннай къахьегама овсарле, сихагІа яь йоал гІишлош, кхою гІишлон материалаш.

Из гІишло хьалъеча арахьарча коммуникацешка де мел деза балхаш; теплотрасса, канализаци, водоснабжени юллилга чакхдаьннад. Сихъяь штукатурка еш латт, кІир тохаш, басараш хьокхаш да, иййнаши тховнаши тохкаш да, клуба ков кийчдеш латт.

Ший балхаш хІанз дІадоладеш е «Югпромвентиляция» яха субподрядни организаци. Сценически оборудовани вІашагІйолла езача ремонтно-производственни комбината коллективо из клуб хьалъечара болх тІехьабаккхар кхерам болаш да. Цар хІанз а шоай болх дІаболабаьбац.

Овсаре къахьегарах кхоачамбаь Іеш бац тха гІишлонхой. Цар тІагІертта къовсам лоаттабу кхоачашдеш дола гІишлон-монтажни балхаш дикагІа хилийтара. Цудухьа укх тІеххьарча хана оаха деш дола гІишлон-монтажни балхаш дикка тоаденнад. Къаьстта дика къа а хьегаш, социалистически яхье хьалхалатташи цхьаккха тайпа брак ца нийсйолийташи хиларца белгалъяьнна я Белхароева Маликат, Чаниева Марем, Аушева Райсхан, Местоева ПаьтІамат, Галаева Моти керте латта отделочникий бригадаш, Имагожев Мувсас, Албогачиев Іумара кулгалду комплексни бригадаш, Лобанов Александр керте латта слесарни бригада, кхыяраш. Цу бригадашка итт шерал дуккагІа къа а хьегаш оаха доккхал деш бола башха-дика гІишлонхой ба. Царех ва плотник Арсельгов Зяудин, каменщикаш Комурзоева Пака, Арчакова Аминат, Сагова Новдаш, слесарь Шалько Федор, сварщик Евлоев Мувса, штукатураш-маляраш Баркинхоева Долатхан, Белхароева Марем, кхы дуккха а бараш.

Цу лакхе цІераш яьхача бригадаша, гІишлонхоша хьинар кхо ца деш къа а хьегаш, башха-дика толамаш дахарах цхьоалагІчен шоллагІчен кварталe «Чечингсельстрой» треста гІишлошъеча организацешта юкъе шоллагІа моттиг яьккхар тха ПМК коллективо. Назрановски района Сийлен улга тІара Іо ца йоалаш хьайоагІаш я. ДІабахача ворхІ беттеи бархІ беттеи даьхача къахьегама толамий итогаш йича вІаштта шозза республикански Сийлен улга тІа яьккхай тха коллектив.

Тха коллективо ший дерригa низаш оарцагІдоахаргда Октябра 60 шу дузача цІей сийна тІайийца социалистически декхараши иттлагІча пятилетка шоллагІча шера плаши ханал хьалха кхоачашъяра.

Б. ЧЕРГИЗОВ,
«Чечингсельстрой» треста Назранерча ПМК-432 начальник.

100000 тонн хьажкІаш йоахаргья вай!

ДИКАГІЙОЛЧА ЗВЕНО КХАЙ ТІА

Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхозе дикагІа лоархІаш я Юшаев Маулета кулгалду звено. Укх деношка хьажкІаш чуэца болабеннаб цуьн механизатораш. Хьувкъам дика ба — хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 40 центнер хьажкІаш чуэц цига. Иштта хьажкІий 160 гектар я чуэца езаш.

Из ялат ишта хьувкъаде гІерташ дукха къахьийгад звено коллективо. Соахка гурахье а кхо диллар кхашка, оахам дир гурахьа — зябах. Цул тІехьагІа макхашца кІаьддир кха. Ялат дІаделехьа, бІаьсти, цамцадоаккхаш, цІаькха обработка йир; дІадера кондице цхьоалагІча класса фух дІадийра ялат.

ТІаккха доладелар хьажкІашта бокъонца эшаш дола Іуналь делга. ЗІиргаш хьалтІададалехьа тІоадал дІакъовлаш катокаш тоххайир, хьажкІаш тІаьнначул тІехьагІа макхашца оасар дохадир, мугІараштa юкъе гІолла шозза культиваци йир.

Цу балхаша енна итог вайна гуш я лакхе. Ший кхай тІара звенос чуэца лерхІ 700 тоннал кІезигагІа йоацаш хьажкІаш.

ШоллагІа хьувкъам чуэцара болх ерригача совхозе а болабаьб. ХьажкІий кхаш зІамига дац совхоза — 780 гектар. СихагІен дикагІа вІаштІехьбаьнней ялат чуэцара болх дІабахьара совхозе вІашагІъеллай чуэцара-транспортни ши отряд, хІаранега эшаш йола техника а йолаш. Совхозе хьажкІаш чуэцаш йола «Херсонец» яха нийс комбайн я, царца эша тракторни лафеташи автомашинаши я. Техника тІа болх бергбола нах хьалхе а къоастабаьн шоаш мича къахьега деза ховши хиннаб.

Звеношта а къаьсттача механизатораштa а юкъе шерра социалистически яхь яьржай, сихагІеи цІенагІеи ялат чуэцара. Яхьа условешца лаьрхІад хьалхара моттигаш яьхачарна тергдола ахчан совгІаташ, цар сийна айергйола ЦІе байракх, къахьегама листокашцеи «Молнешцеи» уж бувцилга, кхыдараш.

Таханалца хьалхара моттигаш дІа ца хецаш хьабоагІа Юшаев Маулетаца цхьана Израилов Салман, Израилов Абоязит. Царех хьалхарчоІ 47 гектар хьажкІаш хьеккхай хІанзлехьа, шоллагІчо — 38 гектар хьеккхай, хІаранена нормагІа лаьрхІача 35 гектар довгІача.

Совхоза механизатораша дош деннад сентябрь чакхбалалехьа хьажкІаш чуийца яха. Хьекха яьннай 281 гектар. Кхаш леладераша лаьрхІад Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача юбилейга доагІача къахьегама совгІатаца баха.

Д. ХАКИМОВ.

Сурташ тІа: совхоза хьалхалатта звеньевой Юшаев Маулет кхай тІа; (аьрдехьара аьттехьа) мехотряда начальник Кадиров Хьусен, чуэцара отряда звеньевой Израилов Салман, кхаш леладара цеха начальник совхоза керттера агроном Г. А. Куюмджиев хьажкІаш чуэцача.

И. ПЛИЕВА сурташ.

КХАШКАРА БАЛХАШ

(Юртбоахама обзор)

Статуправленега рча хоамех 12 сентябрга, республика боахамашка хьажкІаш чуийцай 6,1 эзар гектара тІара, е 18 процент чуэца езарех. Соахкарчул, кхозза хІана бац аьнна, сихагІа лел из болх укх шера.

Лакхача темпашца чуэц хьажкІаш Грозненски Гудермесски районий боахамаша. Грозненски района механизатораша ахацега гІорташ — 2743 гектара тІара хьажкІаш хьеккхай, цу кхай тІара даьннад 6,7 эзар тонн ялат. Шалински района боахамашка 1182 эзар гектара тІара чуерзаяь ялата лаьрхІа хьажкІаш, е 25 процент, Шелковски районе — 367 гектар, е 35 процент.

Ерригача республике 17 эзар тонн фуалъяьха хьажкІаш чуенай, хІара гектара тІара яьннай 28 центнер.

Балхаш кІезига дац кхаш леладерий. Чуэца еза хьажкІаш хІана а дукха я Назрановски, Сунженски, Урус-Мартановски, Шалински районашка.

Чуэцаш латт дуга. 12-ча сентябрга из чуийцад 2349 гектара тІара, е дІадийначох 31 процент. Цига а хьалха ба гудермесцаш: хІанзале 35 процент дуга чудерзадаьд цар. Юкъера лаьрхІача ерригача республике хІара гектара тІара 37 центнер дуга доал.

ДикагІа вІаштІехьбаьккхаб болх гидуаргаш чуэцача. Из культура чуийца даьннад Наурскии Шелковскии районий боахамаш. Йистеяла гарга я Гудермесски, Грозненски, Шалински районаш. Геттара дика хьийкъай гидуаргаш Сунженски районе: гектара тІара доал 16 центнер гаргга генараш; республике гІолла лаьрхІача 11,5 центнер доал.

Кхашкара балхаш сихдаьд свеклаш лелзераша: 800 гектара тІара чуийцад мерза овлаш, уж да дІадийнача деррагнех 9 процент. 12 процентага кхоачаш свеклаш чуийцай Гудермесски района боахамашка. Іалаьмате дика хьийкъай из культура укх шера — хІара гектара тІара 231 центнер йоал юкъера лаьрхІача.

Гуйре чуерзаярал совгІа юрташкарча механизатораша ІанкІал дувча ялаташта оахам кийчду хІанз. Цу гІулакха кийчдаь лаьтта да 847 эзар гектар, е планагІа доагІачох 70 процент. Ачхой-Мартановски района боахамашка лаьтта ахара план 81 процент кхоачашъяьй, Грозненски районе — 85 процент, Шелковски районе — 76 процент.

Цхьабакъда, из лоархІаме агротехнически болх беча тІехьадисад Назрановски, Наурски, Сунженски, Урус-Мартановски, Шалински районий боахамаш.

Гурахьа дувча ялата аьха ца Іеш, зяба а оахаш да лаьтта республике.

ХІанзлехьа зяба аьха даьннад 43 эзар гектар лаьтта, е доагІачох диъ лагІа дакъа. ДоагІачох пхелагІа дакъа а аьхаяц зябь Веденски, Грозненски, Надтеречни, Ножай-Юртовски, Шелковски районашка.

Юртарча механизаторий керттера декхар да гІехьа кхача культураш ма-хулла цІенагІеи дикагІеи чуэцар, оахаш долча лаьттаех зяба ца оахаш цхьаккха гектар ца йитар. Из хургда хьатІадоагІача дезача денна — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара дикагІлола совгІат.

Ханнахьа йоакхо ю

Дика хьокхамаш гойташ чакхдоаккхаш латт юбилейни шу Надтеречни района «Верхне-Наурский» яхача совхоза кхаш леладераша. Иштта, гурахьа дІадийнача ялата 1030 гектарах хІаране тІара 20,5 центнер чуера цар план 17,8 центнер йолаш.

КарагІдаьнначох кхоачам ца беш, тІадоагІача шера кхы а дикагІа хьувкъам чуэцар дукха шерра къовсам боаржабаь къахьегаш ба уж хІанз. Укх гурахьа ялатан доакъарай лаьрхІа 1250 гектара тІа тайп-тайпара культураш дІае езаш ба совхозе. 120 гектарагара дІаиккхача из деррига лаьтта аьхаи макха баьккхаи даьннад. Из болх беш къаьстта хьинаре дакъа лоац трактористаша Салмаев Лемас, Гелаев Іимрана, Саиев Іийсас. Балха нормаш юкъера лаьрхІача 150—160 процент кхоачашъю царех хІаране.

Йоакхо яьй дІаде фу Іалашдара. Из, планага хьежжа, 430 тонн да. Цхьабакъда цунах 40 процент дІадувча боарама шоллагІча класса да. Из дІаде доладалалехьа деррига фу цхьоалагІча классага дІакхоачаде безам болаш ба совхоза болхлой.

Х. МАГОМЕТОВ.

ОАХА ЛЕРХІ: ПЯТИЛЕТКА—КХАЬ ШЕРА

Шерагара шерага дегІайоагІаш латт «Новосельский» сомий-баьцадаарий совхоз. Къаьстта укх юбилейни шера дог ІІоздоаккхаш дика хьийкъаб 257 гектара тІа сомаши 390 гектара тІа баьцадаараши. ДогІашеи михои хьувкъама чІоагІа зе даьдале а, оаха хьийга къа дайнадац. ХІанзлехьа паччахьалкхенна совхозо дІабеннаб 3150 тонн сомаш, планагІа дІабала безаш 2300 тонн хиннача. Таханарча денга чуэцанза йисача итт гектара тІара кхы 200 тонн чуэцаргба из. Цунна тха тешшаме ала йиш хуъ, сомаш дІабалара кхаь шера план укх шера кхоачашъю, аьнна

ЭсалагІа лелац болх баьцадаараш хьалкхедеча а. Таханенга оаха чуенай 2450 тонн помидораш (планал совгІа 80 тонн а йолаш). ХІара гектаро юкъера лаьрхІача 120 центнер помидораш еннай совхоза. Тхоай торонашка а хьежа, вІаши дага а даьнна, оаха лаьрхІад баьцадаараш паччахьалкхенга дохкара кхаь шера план Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача юбилейга кхоачашъе. Из дош кхоачашдеш оаха дІалургда 6100 тонн баьцадаараш. Хьийкъа беркат чуэцаш бархІ бригада я совхозе. Со саина гІадбахаб са новкъостий а, хІана аьлча хІара коллективо ший декхар кхоачашду.

Тха бригадаца верригаш а 80 саг ва болх беш. ДукхагІбараш къахьегамца безам болаш, дуккхача хана дениз болх беш хьабоагІа нах ба. Коллективо барттайна къахьегар бахьан долаши агротехнически мероприятеша яххача бесса оаха болх бар бахьан долаши совхозе хьалхара моттиг лелаю 3-ча бригада баьцадаараш кхедераша. Укх шера оаха чуийцад 600 тонн баьцадаараши (план 456 тонн йолча), 950 тонн сомаши, планагІа 760 тонн йоагІача. Октябра юбилей хьатІакхачалехьа Даьхенга кхы а йохкаргья оаха 200 тонн сомаши 200 тонн помидораши.

Сомаши баьцадаараши хьалкхедеча, къаьстта а уж чуэца доладича дениз, хьинаре къахьегаш хьабоагІа, социалистически яхье хьалха а латташ, дикагІбола болхлой Какаева Румеи, Волкогонова Надежда, Исраилова Кесира, Эдильханова Марем, Тепсаева Белис. Царех хІаране 450 килограммага кхоачаш помидораш чуэц дийнахьара норма 375 килограмм йолча, иштта нормал совгІа чуэц сомаш а.

Иштта хьинар долаш болхлой тха бригаде хинна ца Іеш совхозе а ба дукха. Масала, дика хьокхамаш гойташ ба Чегарбиев Лаьчии Мухьмадеи бригадашцарча болхлой.

Бешамашка къахьегача пайха балхацара безам совбаккхара материальнии моральнии стимулаш йоаржаяь совхозе. Хьалхара моттиг яьккхараш «Молнешца» бувц, баьча балхага хьежжа, хІара дийнахьа 30 сом хьалхарча моттигахи 20 сом шоллагІчохи ахчан совгІаташ тел. Цул совгІа, беррига а хьувкъам чуийцачул тІехьагІа, план 120 процентал совгІа кхоачашъеш хьалхара моттиг лаьцача бригада 2000 соми шоллагІчоя — 1000 соми ахчан совгІаташ лургдолаш соцам баьб совхоза дирекцеи, партийни а профсоюзни а организацешеи. «Орджоникидзевский» совхоза Дигаев Зелимхана кулгалдеча бригада коллективаца йоаржаяьча социалистически яхье хьалхара моттиг дІа ца хецаш хьайоагІа тха бригада; тха болхлой девиз я: «ТІехьабусараш боацаш болх белга».

Агротехнически бокъонаша яххача тайпара оахам кийчду бригаде а совхозе а. Удобренешца хьаьнду лаьтта, (минеральни а органически а). Хий дехкача лаьтташка, хІара кхай тІа, хан-ханнахьа хий дуллаш, цу гІулакха бехктокхаме а болаш болхлой ба; оасар делга тІехьадалийтаи цхьан дийнахьа а. ДІадувча фуней рассадаи йоакхо къаьстта ю. Цу гІулакхаша гуйре чуерзача хана ший беркат лу.

Белгалдаккха доагІа бригада коллективо шийна хьалхашка оттадаь декхар аттачарех доацилга. Оаха дош деннад пхе шера план кхаь шера кхоачашъе. Из дош кхоачашде кхы а 900 тонн сомаши 600 тонн баьцадаараши даха деза. Бригаде йолча торонех бизза пайда эце оаха лаьрхІар кхоачашхургда, хІаьта дош бакъдара къахьега ерригa коллектив кийча а я.

М. ТЕПСУРКАЕВ,
Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза 3-ча бригада бригадир, НГІАССР Лакхехьарча Совета депутат.

МУРМАНСКИ ФОРДА ПАРОХОДСТВА «АРКТИКА» ЯХАЧА АТОМНИ ЛЕДОКОЛА ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Халкъбоахама мухьаш арктически наькъашка гІолла дІаюха кхухьилга Іалашдечеи Къилбаседа полюса районе экспериментальни рейс толаме чакхйоаккхачеи доккха гІулакх карагІдаларах Мурмански форда пароходства «Арктика» яхача атомни ледокола лойла Октябрьски Революце орден.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1977 шу, 14 сентябрь.

Н.Н. В. Н. КРОШКАНЕИ И. Т. ЧЕБОТАРЕВНЕИ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ АГРОНОМ ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Юртбоахама производство дегІайоалаеча, Іилманеи хьалха латтача опытаи карагІдаьнначун ларда тІа лаьтта леладара культура лакхъеча, хадданза юртбоахама культураш дукха хьувкъаеча доккхий гІулакхаш карагІдувларахи юрта боахаме дукхача шерашка беркате болх барахи Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни агроном яха сийлен цІи лойла:

Крошко Виктор Никифоровича — Малгобекски района «Кавказ» яхача винсовхоза керттерча агронома.

Чеботарев Иван Тимофеевича — Сунженски района «Победа» яхача колхоза председатела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1977 шу, 1 сентябрь.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕР ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Хьайбай продуктивность лакхъеча, уж дебадеча, цара дойташ леладеча доккхий толамаш дахарахи хьайбаш леладеча дуккхача шерашка беркате болх барахи Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни хьайбаш леладер яха сийлен цІи лойла:

Албакова Берданкий Іумара — Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза бежа Іуна.

Айдамирова Мингена — Шалински района Ленина цІерагІча колхоза доаркана.

Богомольская Мария Павловнана — Грозненски района 1-ча Мая цІерагІча колхоза доаркана.

Быковец Петр Ивановича — Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч лелаеча ферма бригадира.

Картоева Абидат Даудовнана — Малгобекски района «Советский» винсовхоза доаркана.

Сорокин Александр Тихоновича — Грозненски района 1-ча Мая цІерагІча колхоза техника.

Хамидов Элмарзийна — Наурски района Ленина цІерагІча колхоза жа Іуна.

Эсмухамбетов Наурды Экватовича — Шелковски района «Шелковский» госплемзавода вокхагІволча жа Іуна.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1977 шу, 1 сентябрь.

НОВ. М. МАСАЕВАНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ СОМИЙ БЕШАМАШИ КОМСАШИ ЛЕЛАЕР ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Сомий бешамаш лелаелга дегІадоаладеча, хадданза шийна тІачІоагІъяьча бешамашка боккхз хьувкъам кхебелга Іалашдеча доккхий гІулакхаш карагІдувларахи юрта боахаме дуккхача шерашка беркате болх барахи Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни сомий бешамаши комсаши лелаер яха сийлен цІи лойла нов. **Масаева Маена** — Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза сомий бешамаш лелаеча бригада бригадира.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1977 шу, 1 сентябрь.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ СОМИЙ БЕШАМАШИ КОМСАШИ ЛЕЛАЕР ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Комсий бешамаш лелаяра культура лакхъеча, хадданза комсаш хьувкъаелга Іалашдеча доккхий гІулакхаш карагІдувларахи юртбоахама производстве дуккхача шерашка беркате болх барахи Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни сомий бешамаши комсаши лелаер яха сийлен цІи лойла:

Козорезова Тамара Федоровнана — Шелковски района «Бурунный» винсовхоза керттерча агронома.

Мащенко Екатерина Васильевнана — Шелковски района «Бурунный» винсовхоза директора.

Порядина Евдокия Николаевнана — Наурски района «Комсомольский» винсовхоза комсаш лелаечоа.

Саиева Ровзан Аладиевнана — Гудермесски района «Новогрозненский» винсовхоза комсаш лелаечоа.

Усманова Мария Хамидовнана — Надтеречни района «Знаменский» винсовхоза комсаш лелаеча бригада бригадира.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1977 шу, 12 сентябрь.

ПОЛИТДИ ЧАКХДАЬЛАР

ДІадахача ерача дийнахьа, 15 сентябре, республике чакхдаьлар аргІанара политди.

Традици а хинна дІаэтта махиллара парте областной комитета докладчикаш — КПСС обкома бюро членаш, отделий заведующеш, министерствайи ведомствайи кулгалхой, профсоюзнии комсомольскии болхлой. хІаьта иштта парте городскойи районнии комитетий докладчикаш хилар «Экономика—коммунизм хьалъяра тІехь лоаттабеча къовсама керттердар» яхача темах къахьегама коллективашкеи нах бахача моттигашкеи доклалаш еш.

Цу дийнахьа ерригача производственни участкашка — заводий цехашка, мехкдаьтта промыслашка, кхашкарча станашка, хьайбаш лелаеча фермашка къахьегамхоштa беседаш еш хилар юххьанцарча партийни организацей эзараш агитатораши политинформатораши. ЛоархІам боллаш моттиг дІалаьцар цар яьча беседашка СССР кердача Конституце проект дерригача халкъо ювцара дешаша. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара кийчо яра, «Старогрознефть» мехкдаьттен гази яккхара управленеи «Красный молот» яхача завода чугунолитейни цехеи коллективаша «Юбилейни вахта толаме чакхъяккха!» яхача девизагІа болх бе аьнна дІайолаяьча инициатива дешаша, уж беседаш иштта хетаяь яр Нохч-ГІалгІайченарча Чувашски АССР деношта а.

Беседаш еча хана «Юбилейни вахта толаме чакхъяккха!» яхача девизагІа къахьега а, къахьегама кердача толамашца, планаши тІайийца декхараши ханал хьалха кхоачашдарца вай Даьхен сийлахьча юбилейна — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъабаха а шоаш кийча хилар хьахойташ къамаьлаш дир мехкдаьттахоша, гІишлонхоша, кхашкарчеи фермашкарчеи къахьегамхоша.

ВАЙ ВАХАРА КЕРТТЕРА ЗАКОН

КОНСТИТУЦЕ ПРОЕКТ ХЬАЛ А ЛОАЦ КЪОАБАЛ А Ю

Тха коллективе цхьа дезал санна къахьегаш ва Нохч-ГӀалгӀай АССР Назрановски, Малгобекски, Сунженски районий 18 юрташкарей Къилбаседа ХӀирий АССР Пригородни районерей нийс къамах вола 1500 саг.

Тха фабрика цехашка, филиалашка, участкашка хозахеташ Ӏомаю Советски Ӏаьдал даьнача 60 шера хинна доккхий хувцамаш къаьгга хьахьокхаш йола СССР кердача Конституце проект. Наха шоашта хетар дувцаргдолаш из проект арахецар Ӏалаьмате боккха лоархӀам болаш гӀулакх лерхӀ аз.

Къаьстта дега тоам беш да проект ювцилга Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу доалача шера хилар. Советски Ӏаьдал вай толамий лард я. Кердача Конституце проекта тӀа Советех «Халкъа депутатий Советаш» аьннад. Из геттара нийса да, хӀана аьлча вай паччахьалкхе халкъа паччахьалкхе йоландаь. Тха коллективерча берригача болхлоша дег тӀара къоабалду КПСС ЦК майски Пленуме Лонид Ильич Брежнева аьнна Советски сага бокъоний керттера гаранти — из Даьхен низи хозали, яха дешаш. ХӀара саг декхарийла ва обществана хьалхашкара шийбехктоккхам бовза, паччахьалкхенна, халкъа хьалхашкара шийдекхар кхоачашде.

Тха коллективе цӀаккха ца хиннача беса чӀоагӀа айденнад къахьегама хьинар, политически бехктоккхам дика байзаб. ДегӀаухаш а чӀоагӀлуш я тха актив, цунца цхьана ерригa коллектив а.

Къахьегамхой нравственни кхетам совбаккхар парте дӀадехилга доагӀаш да тхона а. Цудухьа оаха, коммунисташа, дика кхетаду коллектива членашта юкъера вӀаший леладу гӀулакхаш дика хила дезилга, хӀара сага хьашташ кхоачашдара тӀаберзабаьб берригa низ.

Фабрика партийни организаце, кулгалхой, бригадирашкара директорага кхаччалца болчар теркам тӀаьза бя наха юкъера барт-цхьоагӀо тоаяра, саг сагага лархӀийтара. Тхона хетарах боккъонца вола кулгалхочун бокъо яц саг ӀотоӀаве, цун сий доаде, наха юкъе из юхь Ӏаържача оттаве, во баге етта. Кулгалхочо болхлошка ше аьннар дайта деза задийча къамаьлаца, ше лархӀийтарца, наха дагардар ха декхарийла ва из. Иштта хуле барт кургба наха юкъе, коллектив чӀоагӀлургья.

«Ше яхачунга кхычар ладувгӀилга, ше лоархӀилга, социальни а боахама а планаш оттаеча хана шийпозицей лоархӀам белга къахьегача сага хайча — цига, алхха цига, мара хетац цунна ше производства да, шийкхела да хилар», — аьннад Леонид Ильич Брежнева.

Тахан тха фабрика коллективе ва 295 коммунистически къахьегама ударник, 62 — «Социалистически яхье котваьннар» яха Знак лелаер, 768 болхло ва иттлагӀча пятилетка шоллагӀча шера планаш Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача денга кхоачашъяра къахьегаш. Фабрикера 18 саг ва 1978 шера август бетта чотах болх беш. Иштта нах хилар бахьан долаш вӀаштӀехьадаьннад тха коллектива планаш а социалистически декхараш а кхоачашдеча толамаш даха.

КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома бюро, Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо баьча соцамах тха коллектив укх шера хьалхарча 5 бетта итогех социалистически яхье котъяьннар лаьрхӀай.

ДӀадахача шерашул трикотажни изделеш арахецилга 51 процент алсамдаьккхад оаха укх шера, хӀаьта цхьоалагӀча сортагӀа йола продукци арахецилга 48 процентагара 72 процентага кхоачаш лакхдаьд, дегӀабаьхкаб нах, тоаденнад царна юкъера гӀулакхаш.

Иштта тха балха боккха мах баро кхы а доккхагӀа декхар оттаду тхона хьалхашка, карагӀдаьнначох кхоачам баь ца Ӏеш кхы а дӀахьалхашкахьа дахар дӀадех.

Дукха да тха фабрике хӀанзчул тӀехьагӀа де дезараш а. Долаш да кхоачамбоацараш, ерригa торонаш юкъейоалаяьяц балха. Уж долаш да хӀана а тӀехьа, шоай бехктоккхам бизза ца бовзараш кӀезига бале а болаш хилар, массане а цхьатара дика къа ца хьегар бахьан долаш. Дика дац фабрике материальни учет лелаелга, хӀамаш лежкъвеш моттигаш нийслу. ХӀанз а коллективе ба шоаш къоал а дийя кхыбараш бехке бе гӀерта нах. Царца къовсам лоаттабу оаха, кхетам телл, коллектива хьашташ хьаллацар хьядех царгара.

СССР керда Конституци вай мехка иторен чу гӀоргья боккхача лоархӀаме документ хиларах тарра къахьегача наьха ца еча йоакхонца. Вай парте, правительствос, КПСС ЦК Генеральни секретара СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева ше еча йоакхонц кхы а дикагӀа къахьега, юкъарча балхах дакъа лаца дог оттийт.

З. БАРАХОЕВА,
Назрановски трикотажни фабрика закройщица.

КЪАХЬЕГАМЦАРА БЕЗАМ ЧӀОАГӀБЕШ

Боккха ба къахьегамо сага луш бола пайдеи беркати, коллективни къахьегамо хӀаьта а. Цудухьа коммунизм хьалъеш латтача вай мехка боккха теркам тӀабохийт кхувш латтача тӀехьенна къахьегама кхетам балараи, школай дешархошта профессиональни ориентаци яреи гӀулакха.

Вай кагирхошта, вай берашта дуккхаза хоз даьшкара-воашкара, хьехархошкара, воспитателашкара, кхетам луча кхыча нахагара «Къахьегамо саг хьаккхеллав», «Къахьегамо саг беркатегӀа, дикагӀа ву». «Къахьегаме, духхьал къахьегаме сийле я сага, къахьегамцара безам цун чӀоагӀагӀа ме хул сийле йолашагӀа хул из ше, пайданегӀа, хозагӀа хул цун болх» яха дешаш.

Кхетаде хала дац, вай мехка нах, цу юкъе кагирхойи кхелетараши а болаш, хьаькъалца а кулг-кара а къахьегама тӀера хилар.

Шийдаьхенца, шийнахаца безам хиларо тӀом лаьттача халача шерашка кхелатараш ЦӀеча Эскаре кхувлар. Цу геттара боккхача безамо хьалха кхийлаб, хӀанз а кхувл, кхы тӀа а кхувларгба уж къахьегачар мугӀарашка а.

Цудухьа аз дех СССР кердача Конституце проекта 60-гӀча статья тӀа 15 шу диза **кагирхой общественно-пайдане болча кортамукъа физически къахьегамга бахара торонаш вӀаштӀехьъяхар хьоахадеш хилар.**

У. ДУДАРОВ,
ТӀой-Юртарча юрта Совета председатель.

А. ШЕРИПОВ ВАЬЧА ДИЙНАХЬА ДЕНЗ 80 ШУ ДИЗАРГА

РЕВОЛЮЦИ КОТЪЯККХАРА ТӀЕХЬА МАЙРА КЪОВСАМ ЛОАТТАБАЬР

1977 шера белгалду гражданскиа тӀема шерашка къеча нохчий цӀи хезача кулгалхочун Шерипов Асланбека дезткъа шу дизар. Из геттара кӀезига ваьхар. 22 шу даьннача хана халкъа ираз бахьан велар из. Цун политически болх шин шерал дукхагӀа бӀаьхбаланзар. Из иштта дале а, Шерипова цӀераца ювзаенна я Къилбседа Кавказе Советски Ӏаьдал котдаккхара тӀехьа къахьегача лоамароша лоаттабаьча къовсама эггара дикагӀа йола оагӀош. Цо дукха хӀамаш даьд нохчийи гӀалгӀайи эрсашцара а дуккха къамаш дахеча Кавказа кхыча халкъашцара а доттагӀал чӀоагӀдара.

Шерипов Асланбека сакхетама деррига вахар къаьгга дола масал да шийхалкъ эксплуататораша довхараи бусалбадын дай дукъаи кӀалхара даккхара. Классови къовсам эггара ирагӀча тайпара — гражданскиа тӀема тайпара гучабаьннача хана халкъа юкъера социальни хувцамаш къаьсттача цхьан сага вахареи творчествеи хьагуча мишта дувлаш хиннад хьагойташ дола масал да цун биографи.

Шерипов Асланбек бокъонца вола революционер, майра къовсамхо, халкъа ираз бахьан цун моастагӀашта духьала дешаца а герзаца а лата кийча вола саг хиннав. Из белгалваьнна оратор а публицист а, лоаман къеча наьха хьашташ, уйлаш, дагалаттар къаьгга хьагойташ вар. Цун къамаьлаши статьяши белгала яр чӀоагӀа революционни, бакъдар дувцаш, къаьгга, ала хӀама доацеш тешаваеши хиларца. Оратора шийискусствои публициста говзали цо гӀулакх де оттайир къахьегача лоамарий классови хьашташта.

Асланбек Джемалдинович Шерипов ваьв 1897 шера 18 сентябре Сержень-Юрт яхача нохчий лоаман юрта дикка хьал долча а культурни а болча нохчочун-эпсара дезале. Дика кхеташи тӀахьаьннеи вола Асланбек сиха Ӏомавелар эрсий меттала дешеи яздеи. 1909 шера из дӀачувелар эпсарий школе даха кийчдеш йолча эпсарий бераш Ӏомадеча Полтавски кадетски корпусе. ХӀама довзара тӀера волча кӀаьнка укхаза дика Ӏомадир истори, географи, эрсий, немецки, французски мотташ.

Хьалхара империалистически тӀом болча хана кадетски корпусе тӀема кийчбалар сихделар, «кхычахьара хьабаьннарашцара» гӀулакхаш геттар вочахьа дийрзар. Хетаргахьа, цудухьа Шерипов Асланбек 1915 шера Грозненски реальни училища 5-ча классе деша хьавоалаваь хила везаш ва. Из яьккхача цун бокъо яр лакхерча дешара заведене деша ваха.

Реальни училище волаш Шерипов Асланбека дукха дешар. Казенни школе программа тӀа доацар дукха дешар цо. Ха дезаш да лоамарой вахари царизмана духьала цар дуккхача шерашка лоаттабаь къовсами эрсий художественни литературе, къаьстта А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова, Л. Н. Толстой, А. М. Горьке произведенеш тӀа шерра хьакьекха хилар. ЦӀаьхха хиннадац Шерипов Асланбека дукха беза писателаш М. Ю. Лермонтови А. М. Горькийи хиннилга. Эрсий художественни литература Шериповна дукхагӀа хӀамаш довзийтар, вахар дикагӀа довза Ӏомаеора, цун мировоззренена революционнизировать дора.

Реальни училище Шерипов Асланбека иштта дезалу истори. Цо ше Ӏомаду лоамароша паргӀатоннеи шоай лоӀамагӀа хиларан тӀехьа лоаттабаьча турпала къовсама истори. 1916 шера цо язьяьй кавказски тӀемаех йола реферат. Из реферат ешаш Асланбека къамаьл дир Грозне, Нальчике, Владикавказе. 1917 шера рефератах Кавказ дӀалацара историе очеркаш а яь арахеца кийчйир Асланбека. Из болх хӀанз а корабаьбац. Цун дешхьалхлеи дешатӀехьалеи мара йолаш яц. Дешахьалхленга диллача очерки автор гӀийртав «событеш хилара бахьан довзийта а цар мах бе а... хӀаьта уж ювцилга торо ме хул юстара дита».

Шерипова мировоззрени книжкай влиянеца хьахинна Ӏийнаяц. Из ваьхав Къилбседа Кавказе революционни болама чӀоагӀален пункт хиннача, йоккхача промышленни центре — Грозне, болхлой вахаргеи къовсамгеи хьийжав, из Ӏомадаьд, митингашка хиннав, цунна дика довзаш хиннад халеи тоадалара дег-ондало йовцеи нохчий ахархой вахар.

1917 шера июне Шерипов Асланбека чакхъяьккхар реальни училище, хӀаьта цу сахьате дӀаболабир шийобщественни болх, шин шера моллагӀчох а атта тешаш волча къаман революционегара коммунистага кхаччалца бола никъ а баь.

Февральски революце къахьегача лоамарой хьале хоалуш хувцамаш данзар. Цох хьахиннач ох пайда ийцар хьал долча классаша. Лоаман буржуази гӀертар къаман-кортамукъален болам шоай бе болла а лоамарой шоай влиянена карабоалабе а. Терски областа къаман районашка, цу цхьан ханна Нохчийчене а ГӀалгӀайчене а, революци чакх ма яьллинге а хьаю кулакаш, моллаш, националистически буржуазни интеллигенци керте латта къаман Советаши комитеташи аьнна цӀи йоахараш.

Лоаман халкъий ерригa къаман Советаш Владикавказе 1917 шера 1 мае хьаьча «Къилбседа Кавказа вӀашагӀкхийттача лоамарой Союза» кара яр. Из «Союз» вӀашагӀъеллараша лерхӀар къахьега лоамарой революционни боламах хьакъоастабе, классови къовсама тӀера уж баха, Тийркеи Дагестанеи революцена духьалара низаш революцеца къовсам лоаттабара вӀашагӀтоха, крае буржуазно-помещикий порядкаш шоаш йолча йита, Кавказа халкъаш революционни РоссегӀа хьакъоастаде, уж кхыча мехкашкарча империалисташта карадерзаде. Цар лелайора «цхьа ды болча» Турце доал дергдола» шийлоӀамагӀа» йола Горски паччахьалкхе вӀашагӀйоллара чакхъяргйоаца эгӀаь планаш.

ХӀетта школа яьккха ваьннача Шерипов Асланбека цу хана бӀаргагацар нохчий къаман Советеи «ВӀашагӀкхийттача лоамарой Союзеи» кулгалхой реакционни политика, готта классови политика. Из цӀенача дег тӀара тешаш вар февральски революци хинначул тӀехьагӀа лоамарой шоай лоӀамагӀа а кхычарех тийша хӀама доацаши хургхиларах. Шериповна халкъ бӀаргагора бӀарчча, классови башхлонаш йоацаш, шоай вӀаши къовсам лоаттабеча классашта декъаденна доацаш. ХӀаьта цудухьа цу «Советаш» балха юкъе цо дакъа а лоац.

Шерипов Асланбек тӀехьагӀо тийшар, Нохчийче классови хьакъехьа цаӀ йоацилгах, къахьегамхошта тӀаэтта эксплуататорий дикка дакъа — спекулянтех, базархоех, кулакех, цӀеной дайх, мехкдаьттапромышленникех, доккхийча лаьттай дайх, (ЧуликовгӀар, БорщиковгӀар, Матаев Али, Чермоев Тапа иштта кхыбараш) латтилгах. Цунна бӀаргагу нохчий къе нах нохчий бӀаьхийча наьха политикана раьза боацилга, тӀа-тӀа чӀоагӀлуш а сакхетамегӀа хулаш а латтилга. Из керттерча даькъе лаьттан дешаца дувзаденна дар. 1918 шера шийцхьан къамаьлаца Шерипов Асланбека гуччахьа дӀааьлар февральски революци хинначул тӀехьагӀа нохчийи гӀалгӀайи безам бари цар хьадехари «къаман наькъ тӀа доладелар. Бакъда уж шаккха халкъ социальни дешаш къоастадарга тӀакхаьчача царна бӀаргадайра къамаш вӀашагӀкхетарал совгӀа дунен халкъий социалистически дар а долга...».

Шерипов Асланбека мировоззрени хьахилара къаьстта чӀоагӀа воздействи йир Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце. Из хинначул тӀехьагӀа ше ма варра кхийна а хила бокъо а йолаш къеча нохчий баьчча хинна а дӀаэттар из. Ше хьалха тешаш хиннача горски буржуазни националисташцара гӀулакхаш шек ца воалаш хоададу цо, къам мукъадаккхара юкъарча лозунгашта тӀера а ваьле классови къовсама лозунгашкахьа воал.

1918 шу долалуш Шерипов шийхалкъа къаман бокъонаши цар лаьтта бахьан лоаттабеча къовсамера нохчий ахархой эггара саготагӀа дола хьашташи порадеш вола лерагӀа хьавоагӀа демократ а хиле дӀаотт. Къилбседа Кавказе Советски Ӏаьдал бахьан къовсам дӀаболабеннача хана денз лоамарой къам шийлоӀамагӀа хулга Ӏалашдергдола, уж лаьттаца Ӏалашбергбола низ из цаӀ мара бӀаргагацар цунна. Большевистски парте член воацача хана а Шерипов Асланбека Нохч-ГӀалгӀай къе нах вӀашагӀтох Советски Ӏаьдал бахьан къовсам лоаттабе.

Шерипов Асланбека баьикха эггара хьалхара бокъонца революционни гӀа бар Нохчийченера цаӀ мара воаца викал а волаш 1918 шера Терски Халкъа съезда шоллагӀча сессе из вахар. Шейхас Узун-Хьажас кхерам тӀатувсаш йоахар, нагахьа санна цу съезде ваха из вухье Шерипов Асланбека корта тӀера дӀабохийтаргба ше. Бакъда цӀера ала санна тӀахьаьнна вола из революционер юхасоцавергволаш цхьаккха хӀама дацар.

Съезде вахар Шерипов Асланбека къаьнарча националистически наькъа тӀара хьадда хьавалар, коммунисташта, Советски Ӏаьдалгахьа бараштa гаргавахар дар. Цу съезде цо массехказа къамаьл дир. Ӏаьдал вӀашагӀдолларах яьча доклада хьакъехьа къамаьл деш цо чӀоагӀеи хоадам болаши дӀахайтар Советски Ӏаьдалах нохчий халкъа хетар. «Оаха къаман Совете дийцар Халкъий Комиссарий Совета Ӏаьдалах дола дош, хӀаьта из нохчий халкъо шеко а йоацаш тӀаэцаргда аьнна хоадам а баьб» Цхьаькха къамаьл деш цо аьлар, «Нохчийчен наха а кастта кхетадергда буржуазе хьашташ демократе хьашташца тарлуш доацилга».

Революце моастагӀий гоама хилар хьагойташ Шерипов Асланбека съезде деьча къамаьло чӀоагӀа уйла яйтар съезда делегаташка.

Шерипов Асланбека чӀоагӀа влияни йир С. Г. Буачидзе, С. М. Кировца вӀашагӀкхетаро, Кировца къамаьлаш даро хаьдда белгалбир Шерипов Асланбека никъ. С. М. Кирова боккха мах бора Шерипова, хӀаьта цунна хийттар цо бакъ а дир.

Тийрка тӀа Советски Ӏаьдал дӀакхайкадаь съезд хинначул тӀехьагӀа, Шерипов Асланбека Ӏалаьмате боккха болх бу Нохчийчене Советски Ӏаьдал оттадеши горски контрреволюционераш гучабоахаши. 1918 шера из ва Терски Халкъа Совета член, цига из керте латт нохч-гӀалгӀай фракцена, Терски республика къамий дешай комиссар, нохчий ЦӀе Эскар вӀешагӀделлари командующи ва.

Цу цхьан ханна Шерипов Асланбека дукха болх бу къахьега лоамарой эрсий болхлоштеи ахархоштеи гаргаозара. Цунна гоамадар къаман доазув уттаделга, шийгома чухьерчилга. Из ховш вар шоай контрреволюционерашта духьала, националистически уйлашта духьала, эрсий болхлошца вежарашха йола союз хилара тӀехьа къовсам лоаттабе, къеча нохчашта юкъерча националистически уйлаш гучаювлийтарашца къовсам лоаттабе.

Шийхьинаре революционни болх цо чакхбоах, цун кулгалхошца айхха бувзам ше лелабаьча Грозненски большевистски организаце юкъарчал доацаш кулгал а деш. Шийкъамаьлашца цо кӀаьд ца луш дӀадовзийт Советски Ӏаьдала декхараш, болхлойи ахархойи союза Тийрка халкъий вежарашха долча доттагӀала а сийлахь-доккхача эрсий халкъаца цхьоагӀа хилара а лоархӀам.

ХӀара къамаьл массаза ду тӀа-тӀа дукхагӀа большевистски позицеш тӀа воал из, юкъардемократически дӀадехарашта метта дӀаотт событейи фактийи нийса классови анализ елга. ХӀаьта цу хьакъехьа чӀоагӀа уйла тӀаозаш да Шерипов Асланбека «Грозненски демократега» даь кхайкарали Грозненски Совета заседане текущи моментах дола дош дувцаш 1918 шера 7 июле цо даь къамаьли.

Цу къамаьлашка Шерипова хьахьокх Нохчийче шин лагера — революционнии контрреволюционнии екъаенна хилар, грозненски болхлойи къеча нохчийи цаӀ йола революционни фронт чӀоагӀъяра наькъа тӀа латта духьаленаш эшаярз тӀа а хьех.

1918 шера 23 июле Владикавказе хьайийлар Терски областа халкъий IV съезд. Цун хьалхашка декхар латтар — бичераховски мятеж дӀаяккхара а Советски Ӏаьдал чӀоагӀдара а низаш вӀашагӀтохар.

Съезде хиннача казачества викалаша ультиматум а оттаь дӀадийхар цӀечаэскархой доакъош фронта лине тӀара дӀадахари герзаш Ӏодахкари, йоккхийча топий чӀегаш хьалулга, халкъа комиссараш Бутырин, Пашковский, Фигатнер балха тӀара дӀабоахилга. Цар дӀадехар Советашка коммунисташ ца хилар.

Терски Совнаркома цхьабола членаш кхера а бенна отставка баха безам болаш хилал чоалхане дар этта хьал.

Орджоникидзе керте а латташ большевикаша съезда делегаташта дӀадовзийтар мятежникаш дӀадехари цар леладери контрреволюционни маӀан долаш хилар. Цар дӀахьекхар бичераховцашеи цар эсеро-меньшевистски идеологашеи дӀадехар Совнаркома цхьаболча викалашта духьала а доацаш Советски Ӏаьдала ерригача политикана духьала хилар.

Бичераховцаша яхар дара духьала къамаьл дир къеча нохчий кулгалхочо Шерипов Асланбека а. Из дар кхийна ваьннача политически деятела къамаьл. «Тхо вӀалла а тешаш дац, — йоахар цо, — казакий болам Совдепий хулиганствои комиссарех шоайх ца тешарои хьабаьб яхачох. ХӀаьта оаха ях, нагахьа санна Совдепаш сигаларча малейкех латташи комиссараш сигалара даьлаши хилча а — из болам хӀаьта а болалургбар...».

1918 шера ахка тӀакхоачаш Шерипов Асланбека вӀаштӀехьдаьлар къеча нохчех герзашца кийчъяь отряд вӀашагӀйолла.

Август чакхбоалаш бичераховцашца тӀом беш екъаенна хиннача отрядех хьадир 3000 гаргга саг юкъе вола нохчий ЦӀе Эскар. Эскара командир Шерипов Асланбек вар. 29 августе В. И. Ленингеи И. В. Сталингеи яхьийтача телеграмма тӀа Г. К. Орджоникидзе хоам бора, «Грозне юххе деш да тӀемаш, городе хьачудоаладаьд вай эскарашца цхьана латаш дола нохчий ЦӀе Эскар... Петропавловски станицана нохчий доакъоша го баьб».

БӀаь ден тӀемаш доладалалехьа Шерипов Асланбека йовзаш йолча Тамарас письмо тӀа цунна могадора «сиха дӀадодача вахара юстарвала». Цунна жоп луш Шерипов Асланбека цунга яздора: Ӏа нийса а бокъонца хила мегац а яхачои баьдеча перспективашеи со кхеравергвац. Со сай корта карта тӀа оттабаь ваьннав, хӀаьта сона дезар — вежарий цӀий Ӏо ца дахийтари вежарий кулг-карагӀ ца валари мара кхы хӀама дац... Из деррига чакх сенца даргда хац сона, бакъда юстара а ваьнна, вай Даьхенна хоадам беш лоархӀам болча событешта юкъе дакъа ца лоацаш со Ӏе могаш а вац, хьаддача хьисапе безам болаш а вац».

КӀайгвардейски командовани нохчий контрреволюционерашца цхьана гӀертар гӀайттараш лоамашка совцабе, шаьрача Ӏоара ца бовлийта, 1919 шера цар оттайир гӀайттараш хӀалакбара план.

Аргунски чӀожа чу воллача, Воздвиженски станице яхийтар инарал Колесников командир вола кӀайчар сводни отряд. Цу эскарашта хьалхашка декхар оттадир — гӀайтта нохчий бохабе, цул тӀехьагӀа Шатое дашлой рейд а йийя Ӏинало отряд хӀалакъе.

КӀайбараш тӀалатаргболга ха а хайна Шерипов Асланбека де дезар ду баха ма-боагӀа царна духьала бахара. Воздвиженскена юхе гӀайтта дукха нах хьагулбу цо.

Шерипов Асланбека беханза баькха хьаьший юхатохара гӀайттараш кийчбарал совгӀа деникинций салташта юкъе боккха болх бу. «Воздвиженски гарнизона салташка даьча кхайкара тӀа» цо уж тӀаьхех кӀайча командоване приказ кхоачаш ца дара, гӀайттараш Воздвиженски станицана тӀалатача хана царна духьале ца яра, плен бахкара.

КӀайчар низаш дукха а дукхагӀа доллаше а А. Шерипова команда а телаш гӀайттараша 11 сентябре Воздвиженскена юххе тӀаийцар массехк сахьата бӀаьхбенна тӀом. Воздвиженски дуккхаза карара каре ихар. Юххера а кӀайбараш духьал а ца лоатталуш Грозненгахьа тӀехьашка баьлар. Карателаш хӀалакбир.

Доккха зе хилар цу тӀемах гӀайттараштa. ТӀом иштта дика чакхбоалача, кӀайбараш сиха байддача хана тинна боагӀача пхоно лергвола чов йир гӀайттарий говра баьрашта хьалха а ваьнна тӀехьашка ваьнна водача моастагӀчо тӀакхувш водача Шерипов Асланбека. Массехк минут яьлча велар из.

Иштта, моастагӀашца тӀом беш майра велар шийдоккхеи къаьстта белгалдоалаши дола хьаькъал, шийдеррига низаши къона вахари халкъа гӀулакх деш дӀаденна вола къеча нохчий баьчча, граждански тӀема цӀи хезаь турпал коммунист Шерипов Асланбек.

Деникинцаш бохабаь дукха ха ялалехьа хилар Терски областа Советий I съезд. Съезд хьаеллаш областной ревкома председатела В. Квиркелияс хьалхара дош хетадир Тийрка тӀа Советски Ӏаьдал духьа байнарашта.

«Вайна юкъе, — йоахар цо,— бац, царна улув а этта контрреволюцеца къовсам мел лоаттабаьча хана вай лийта дукха новкъостий, вайна юкъе бац чӀоагӀа хинна новкъостий коммунисташ нн. Бутырин, Маркус, Шерипов, Буачидзе, Гостиев, Гибизов, бац уж, бакъда уж вайна дагара баргбац...».

Шерипов Асланбек велар болхлойи ахархойи моастагӀашца къовсам лоаттабеча турпал санна, бакъда цун сийрда сурт къахьегамхой дегашка латтаргда шийсийрда кхоане — коммунизм бахьан къовсам лоаттабу халкъ эшалургдоацилга хьахьокхаш.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КУЛГАЛДАРА ЙОЛА ИНСТРУМЕНТ

Бувзама болхлой кустовой партийни собрани яр. Цига доклад еш хиннав КПСС Ленински райкома бюро члена, къахьегамхой депутатий Совета Ленински районни исполнительни комитета председатела О. М. Петренкос гулбеннарашка хоам бир эггара тӀехьара партийни конференци хинначул тӀехьагӀа дӀаяхача хана парте райкомо чакхдаьхача гӀулакхий хьакъехьа. Коммунисташа дуккха замечанеш йир парте райкома, коллективаша беча балха ерригача участкашкара гӀулакхаш тоадара тӀаерзаяь предложенеш елар. Ше чакхдаьхача гӀулакхий хьакъехьа коммунисташка хан-ханнахьа хоам беш Ӏаьдал да Ленински райкоме. Цо, шеко йоацаш, новкъостал ду парторганизацешцара хоржаш йолча кулгалдеча органий бувзамаш чӀоагӀдара, шоай гӀулакхашта хьалхара цар бехткокхам лакхбара.

Практико хьахьекхад, дика вӀаштӀехьабаьккхача партийни хоамо партийни организацей гӀулакхий/ерригa оагӀош бӀаргa кӀал лоаттаяра, царна влияни яра новкъостал деш хилар. Партийни хоама декхараш мишта хила деза хьахьекхар КПСС XXIV съезде. «Партена чухьара хоам дӀахо а тоабе, цунах пайда дукхагӀа хилийта, кулгалдара йолча инструментах, кхетам балараи тӀахьожам лоаттабараи йолча средствах санна шерра цунах пайда эца беза вай», — аьннад Л. И. Брежнева. Из цо яьхар белгалдаьккхад парте XXV съезде а. Цу указанешца хьалхле а лелаеш, республика партийни организацеша укх тӀеххьарча хана уйла чӀоагӀагӀа тӀайохийт хоам бара дешашта, из дӀахо эггабаьккха тоабергбола наькъаши способаши лех, тӀагӀертта чакхдоах практикана эшарашка хьежжа из хилийтара, партийни кулгалдара боарам лакхбара по новкъостал дара тӀадерзадаь гӀулакхаш.

Партийни организацей гӀулакхашта кхетамца лостам балара а къахьегача коллективай вахареи гӀулакхийн ерригача оагӀошта духтӀаваьнна хилара а ханза даргдоацаш да долла хӀама-дикадар а водар а. Белгала аьлча, духьал цунна аьнна ения указани я «КПСС Ножай-Юртовски райкома хьалхарча секретара нов. В. А. Янгульбаева балха тӀарча цӀенхаштта рча кхоачамбоацарий хьакъехьа КПСС обкома бюрос баьча соцам тӀа. Цу тӀа йоах: «...шоай хила беззача тайпара хинабац цхьаккха принцип йоацаш лийнна, бюрона кулгалдара даькъера кхоачамбоацараш хьоаха ца даь парте райкома бюро членаш а...»

Практико тешал ду, хоам бакъ хулга эггара хьалха партийни организацерча бӀарччача хьалах, балха тӀара ленински стиль чӀоагӀъяларах, партийни вахаре ленински нормаши кулгалдара принципаши йизза кхоачашъярах тийша хилара. Кадрашкара доагӀар дизза хьа а дехаш, цу цхьан ханна уж лоархӀаши царех тешам беннеи йолча организацешка моллагӀа тайпа доккхалаш хоадамболлаш дӀадоах лохера хьалъуха хоамаш кулгалдеча органаша шоай ханнахьен нийсен теркалдеча моттигашка, дӀаккха а шеко хилац хоам бакъ хиларах.

Цу тайпара балха стиль чӀоагӀъеннай парте Шелковской райкоме. Цига массаза а чӀоагӀденна дӀаэттад юрташка, кӀотарашка бахача нахаца района кулгалхой хан-ханнахьа вӀашагӀбештталулга. Цу хана из яле а е кхыяле а йолча коллектива ерригача оагӀой хьакъехьа лохера шерра хоамаш кхоач царга. Къахьегамхой критически замечанеш, предложенеш цул тӀехьагӀа хьавӀашагӀа а техе, царех де доагӀар ду.

Партена чухьара хоам укх тӀеххьарча хана хаьдда планагӀа вӀаштӀехьбаьнна хьабоагӀа. КПСС дуккхача райкомаша горкомаша кхоачашъянза яргйоаца порядок оттаяьй лохера лакхе хьал хоам бара. Масала, Ленински райкомо чакхдоахача гӀулакхашта юкъе а доаладаь массаза а кховчашдеш да йоккхагӀйолча организацешка хӀара-кӀирана багах деш дола хоамаш гулделга. Парткомий секретарашца каст-каста вӀашагӀкхеташ моттигаш ю укхаза. Цу хана района кулгалхошка хоамаш кхоач социалистически яхьа леламах, производствени заданеш кхоачашъярах, чакхдаьхача гӀулакхех, балха тӀарча кхоачамбоацарех, наьха дагадарех, кхычарех. Цо районни комитетага йиш хулийт дерригача гӀулакхашта духтӀаяьнна хила, кхоачамбоацараш шоай ханнахьа зен дӀадахен, лохера хьал тела предложенеш сихха теркалъе.

Практико хьахьекхад, тайп-тайпарчах хьалех — шийна зедаларах, бюрой, партийни собраней протоколех, социологически тохкамий материалех, кепайоазонах, къахьегамхой письмоех — пайда эцаш хилча мара биззаи бакъи хоам хургбоацилга.

Парторганизацешка, коллективашка а хулаш, балха болча хана коммунисташа, къахьегамхой тайп-тайпарча категорешна гӀулакхаш а нийслуш, царна хетарашкеи цар дувцарашкеи ла а дувгӀаш тайп-тайпара дешаш къестадеш шоаш болаш партийни болхлошеи активисташеи хӀара денна хӀана эцац аьнна бӀаьхий хоам хьаэц эггара хьалхарча кулгашкара боагӀаше а. ФунигӀа хай а кердадар, лоархӀаме дар хов царна.

Масала, СССР Конституце проект дерригача халкъо ювцача хана Керттерча Закона ерригача разделашта йоагӀаш йола 500 совгӀа предложени кхаьчар партийни органашка къахьегамхошкара. Цул совгӀа, учрежденей, общественни организацей балхах лаьца массехк эзар замечане а ера райкомий, горкомий цӀерагӀа.

Ерригa предложенеш вӀашагӀтехай, царех лаьца хьадда гӀулакхаш чакхдоахаш да.

Партийни кулгалдара боарами низц тӀаийца решенеш кхоачашъяра бу тохками тӀахьожамц вӀаштӀехьбаккхарга хьежжа хургбя. «ТӀаийца решенеш кхоачашъяра тохкам бари тӀахьожам лоаттабари, — белгалдаьккхад Л. И. Брежнева Центральни Комитета Отчетни доклад ше еш, — организаторски балха лоархӀамегӀара дакъа да. Из да хӀара партийни, советски, боахама, кулгалхочун, хӀара партийни органа, хӀара юххьанцарча парторганизаце гӀулакх». ТӀаийца решенеш кхоачашъяра тохкам белген тӀахьожам лоаттабелген вӀаштӀехьдаккхара болх чӀоагӀ а [illegible]

Масала, «Ярославски городской партийни организаце партийни собранеш яра практика хьакъехьара» КПСС ЦК соцам арабаьнначул тӀехьагӀа республика дуккхача райкомашка кийч а я, толаме чакхъяьккхай юххьанцарча организацешка партийни собранеш яра лоаттабеча тӀахьожама геттара пайдане система. Формаши методаши массе тайпара я: Октябрьски райкоме — контрольни планшеташ, Ленински, Заводской, республика кхыча райкомашка — «Партийни собранех дола лоацца хоамаш» яха бланкаш. Партсобраней хьакъехьара хоамаш хаддаза хьаяхаро тахкаро, вӀашагӀтохаро доккха новкъостал ду оттаьча ханашка уж чакхйоввхилга, цига нах дукхагӀа тӀабоагӀилга, лоархӀамегӀара дешаш деи повесткана юкъекху- [illegible]

цӀенхаштта уйла тӀайохийт хоржаш йолча партийни органий членашка хьалхагӀа тӀаийца хинна решенеш, коммунистий критически замечанеши предложенеши кхоачашъяра хьакъехьа, КПСС обкома, горкомий, райкомий бюрой, парткомий, юххьанцарча парторганизацей партбюрой балха хьакъехьа хоам бара. Хан-ханнахьа хоам бу пленумашка — из геттара пайдане, тӀаийца решенеш кхоачашъяра беча тохкамеи тӀахьожамеи форма я.

Каст-каста леладеш да решеней уж яле а е кхыяле а йола пункташи царца дувзаденна чакхъяха оттаяь мероприятеши кхоачашъяра хьалхара бехктокхаме болча коммунистий отчеташка е хоамашка ладувгӀилга. Цхьабакъла, халахете а, партийни организацеш ерригаш а яц хьалхагӀа даь соцамаш кховчашдара хьакъехьа коммунисташка хоам беш, е мичча [illegible]

ганизацешка хоамаш дара болх вӀаштӀехьбаккхара. Царех йоккхагӀйолча парторганизацешка штате йоаца хоамаш ду группаш вӀашагӀъехкай, вокхазахьа партинформатораш чӀоагӀбаьб. Уж ба опыт, кийчо дукхагӀа йолаш бола парте членаш. Уж декхарийла баьб тайп-тайпарча дешаех лаьца лакхе латтача партийни органашка хан-ханнахьа хоам белга вӀаштӀехьдаккхара парторганизацей секретарашта новкъостал де.

1780 совгӀа партинформатор ва областной партийни организаце. Хадданза уж Ӏомабу дуккхача райкомаша, царца семинараш, совещанеш ю.

Боккхача лоархӀаме да партийни хоама дешаш партийни комитетий бюрошка дувцар, бакъахьара опыт вӀашагӀтохари дӀайоаржаяри. Цу гӀулакха дика могае мегаргйолаш я Ленински, Шалински, Малгобекски, парте дукхача кхыча райкомий практика.

КПСС XXV съездо хьалхашка оттадаьча декхараша республика партийни комитеташкарей юххьанцарча парторганиза- [illegible]

А. БЕЛЯКОВ,
КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома пропаганди агитацеи отдела заведующий заместитель.

ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕШКА ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ФУ ДУЛУРГДА ЦЕХОВОЙЧОА?

Советски наха шоай низаш тIадерзадаьд Сийлахь-боккхача Октябра даха ма-доаггIара накъадахара, СССР керда Конституци тIаэца шу кердача къахьегама толамашца белгалдара. Уж деккхараш кхоачашдара къахьега коллективаш оарцагIйоахача боккха лоархIам болаш я цехови партийни организацеш.

Октябра хьалхара яхь дIайолае аьнна кхайкача «Красный молот» заводе хIанз йолаш я 29 цеховой парторганизаци, цар чулоац 700 совгIа коммунист. Цо торо лу организаторски кхетамеи болх дикагIа вIаштIехьбаккха, къахьегача коллективай вахара а балха а еш йола влияни чIоагIъе.

Парте лохехьарча ячейкай йоккхий торонаш хилара дола тешал да заводера мехкдаьтта аппаратурни цеха партийни организаци. Из цех хьалхалаттарех яцар. Цу гIулакхо тIаувзар коммунистий терко. Собранешка, партбюро заседанешка дукхагIа дувца даьлар къахьегам вIаштIехьбаккхара технически прогресса дешаш.

Уж дешаш дувцаш гучадаьлар йолаш йолча звеньевой система метта прогрессивнегIа йола комплексни бригада хьаезилга. Хьалха звенона юкъевоагIар шиъ-кхоъ дикагIа вола котельщик-сборщик. Цар шоай болх сихеи дикеи чакхбоахар. Царна чубоагIачар алапи доккха дар. ХIаьта кхыболча болхлой алапи царчул лохагIа дар. Цудухьа нах балхара дIабувлар, аппаратура хьаяра болх бIаьхлора. Бакъда цкъаза дика болх беча звенос а чакх ца боаккхаш бутар болх. Иштта хьахулар болх сеца латтилга. ХIанз цехе хьа а яь толаме болх беш я комплексни бригадаш. Цу бригадашта юкъебоагIа берриге болхлой — сдельщикаши повременщикаши. ХIаране алапи эц ший квалификацеген аппарат хьаеча цо лоацача дийкъагеи хьежжа. Цу тIа а цо лаьца дакъеи цунна доагIа алапии мелад хьож бригада совет, цул тIехьагIа юкъарча собране из чIоагI ду.

Партийни организаце инициативагIа специальностегIа конкурс кхайкаьй, условеш я оттаьй. Цо де лерхIар — чура торонаш гучаяхар, арахеца продукци дикагIа хулийтилга. Конкурсе дакъа лаьцад 200 болхлочо.

ХьатIаккхаьчар баьча балхах цеха партийни организаце секретара П. А. Зевилова отчет е эза ха.

— ВIаштта ворхIазлагIа, — йоах цо, — укх юбилейни шера цеха еннай карара кара тела Ще байракх, Сийлен грамотен ахчан совгIати. Вай коллективе хьахилар патриотически болам: «Шера план — 7 ноябре». Из дIаболабаьр ва комплексни бригада бригадир, коммунист Брызгунов Николай Иванович. ХIанз цу девизагIа болх беш я цехаерriga бригадаш.

Партбюро секретара доккхал деш цIераш яьхар шоашта тIехьа коллектив югаш болча коммунистий. Царна юкъе котельщикий бригадир, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Н. Рыженков, бригадир Н. Брызгунов, сварщик Г. Багрян, котельщик А. Саенко, боккхагIбола мастераш В. В. Амхадов, А. Деменко, электросварщик А. Потапенко, кхыбараш.

Юбилейни шера ворхI бетта дIадахача шераца нийсдича продукци 11 процента дукхагIа арахийцай, хIаьта къахьегама овсарле 12 процента айеннай. Цеха коммунисташта юкъе вурийтта коммунистически къахьегама ударник, ийс — 9-ча пятилетка ударник ва. Дукхабараш белгалбаьб «Социалистически яхье котбаьинараш» яхача знакашца. Пятилетка хьалхарча шера карагIдаьнна толамаш бахьан сварщика, коммуниста Умалатов Сажепа еннай «Знак Почета» яха орден.

Коллектива гIулакхашта партийни организаце еча влияне, цун сий хиларо, гIо дир партийни мугIараш алсамдалара. Отчетни хана КПСС члена кандидаталла хьаийцав укхаза производстве хьалхалатта бархI саг. Къонача коммунисташа Iомаду КПСС устав, массанена а еннай партийни поручеиеш. Цехе болх беш я ялх партийни группа.

Даьхача толамий бе боагIа мах а баь отчетно-хоржама собране гучадаьхар долаш дола кхоачамбоацараш а. Халкъа тIахьожама группа председатела заместитела А. Мульнос аьлар, цехе Йолаш яц сварочни оборудованена лерттIа ремонт е моттиг, дукхагIа терко е йоагIа технически дешара. Конструкторашцеи технологашцеи айхагIа бувзам лоаттабе безилга дийцар Н. Брызгунова. Хьехамчашца боагIаш бола болх ца белга белгалдир В. Клименкос.

— Партийни группай балха дукхагIа терко е еза, — яхаш хьехар дора котельщика Н. Рудакова. — Цехе хIайз а йолаш яц бокъонца йола производства культура, е йоагIа терко яц кхерамзлеп техника.

Партгрупоргий комсоргашцара бувзам мела хилар дийцар къоначча технолога, комсомольски организаце секретара Павлов Анатоле.

Цеха коммунистий собране къамаьлаш дир завода директора Г. Веденкоси КПСС Ленински райкома секретара А. Инуркаевеи.

К. ТИМОФЕЕВ.

МЕХОТРЯДО ШЕ БАКЪЬЯЬЙ

Комсаш леларра лостам болаш я Надтеречни района «Братский» совхоз. Цунца цхьана укхаза дIаюв ялата, доакъарий культураш, баьцадараш. Комсаш йоацаш, уж ерригаш а 1976 шу тIаккхаччалца цу гIулакха вIашагIъелла хиннача бригадо кхейора. Соахка Шелковской района юрта боахаме дIадоладаь гIулакх хьала а лаьца, бригадах йир хозрасчетни механизированни отряд.

— Цу гIулакхо пайда лургхилара тешаш бацар нах, — йоах хIанз отряда начальника Къахьегама Сийлен кхоалагIча степена ордеи леласча коммуниста Гиназов Канас. — Цхьабакъда, цхьа юкъ яьлча геттара раьза хилар уж кердача тайпара болх вIаштIехьбаккхара. Кхетадир алапи духхьала шоаш бергболча балхах тийша хургдолга. Цу гIулакхо чIоагIбир наха юкъера барт, тоайир къахьегама дисциплина.

Отрядии хьисапе болх вIаштIехьбаккхар мел пайдане да дика гучадаьлар механизаторашта шу чакхдоалаш. Цул хьалхарча шера хинначул 1.6 процент дукхагIа хьувкъам чубера отрядо дIайийнача ерригача культурай. КIезигагIа хилар продукцега шийга дIадахи рузкъа а. Из бахьан долаш хIара механизатора денна алапи, 1975 шераца нийсдича, дукха хIама ца эшаш шозза дукхагIа хилар.

Берригаш а механизатораш болаш — 26 саг ва отряде. Коллектива балхах, вахарах дола дешаш лаьрххIа вIашагIеллача совето къестаду. Цунна юкъебоагIа опыт йола механизатораш. Гиназов Кана, отряда партийни организаце секретарь Дениев Ахьмад, районе цIи хеза хьажкIаш лелаер, Къахьегама Щеча Байракха ордена кавалер коммунист Бамбатиев Супьян, Къахьегама Щеча Байракха шин ордена кавалер коммунист Хажмурадов Паша, кхыбараш.

Ялата лаьрхIа кIаи, мукхи, хьажкIаши кхейир отрядо укх шера. КIаи мукхи чу а бена, хIанз хьажкIаш чуэцаш ба. Дерригача доакъошка дика вIаштIехьбаьккхаб болх. ХьажкIаш чуэцара кхо звено вIашагIъеллай отряде. ХIаранега «Херсонец» яха комбайн, хьажкIаши аьта гIадамаши дIакхахьара 5 лафет, 6 трактор я.

ХьажкIаш цIенеи сихеи чуэцара шерра яхь яьржай звеношта юкъе Хьалха я Истамбулов Ризвана кулгалдер. НормагIа 18 тонн чуэца езача дийнахьа юкъера лаьрхIача 54 тонн томарашца хьажкIаш чулхь цун коллективо, хIаьта кхоккхе звенос — 110—120 тонн яхь.

Техника еха моттиг хилча из тоае кийча я «техпомощь» яха дIа-юха лела мастерской. Цу тIа болх беш ва механик Дундаев Ахьмад. Техникана заправка елга а кхай тIа вIашагIделлад. Делкъийга, отряда столове кийч а бийя, бIайха кхача бахь кхай тIа.

Йоакхо ю отряде наьха балхацара моральнии материальнии безам совбаккхара а. Хьалхарча дийнахьа баьча балха итог а йийя, яхье хьалхареи шоллагIеи моттигаш яьхачарна ахчан совгIаташ лу хIара Iуйрийна болх дIаболабалехьа. Белгалдаккха доагIа ахчан совгIат балха норма 150 процентал совгIа кхоачашъяьчоа мара ца лулга.

Цул совгIа яхье котбаьинарий сийна хьатта оттаяьча «флагштока» тIа Ще байракх айю, царех «молнеш» тIа язду. ХIанз Ще байракх Истамбулов Ризвана звено механизаторий сийна айяьй.

Щенеи сихеи чуэц ялат. ХIанзле 70 гектара тIара чуенай хьажкIаш, хIаьта ялата дIайийна ерригаш а 160 гектар я. Хьувкъама раьза ба механизатораш: хIара гектара тIара йоал юкъера лаьрхIача 60 центнер фуалъяьха хьажкIаш! Иззал дукха хьажкIаш чуийцаяц хIанзалца Надтеречни района цхьанна а боахаме.

— Мишта карагIдаьннад шоана иззал дукха хьажкIаш кхее? — хаьттача, Бамбатиев Супьяна дувц:

— Массаза а вай республика хьалашка, къаьстта а хий дехкача кхашка дIайийча, дика хьувкъам луш культура хиннай хьажкIаш, цхьабакъда эггара хьалха оаха уж дIайийнача шера чубена хьувкъам тхо раьза долаш бацар. Леха, тахка доладелар хьажкIаш дукхагIа яхара торочаш, Iомайир агротехника. Цунца цхьана хIара шера Iовра из культура кхеяра говзал, лакхлора чубахьа хьувкъам. Юххера а кхетадир оаха кхашка дика хьувкъаш йолча фух хьажкIаш дIа а йийна, агротехника бокъонашка хьежжа, ший ханнахьа хий дуллаш, оасар деш, кхыдола Iунал деш кхейича хIара гектара тIара 50 центнерал совгIа ялат даккха йиш йолга.

Белгалдаккха доагIа совхозе эггара хьалха хьажкIаш кхее йолаьр Бамбатиев Супьян волга. Из культура кхеяра Супьяна саина дика говзал йолаш дукха механизатораш ба хIанз отряде. Цу отряде вIашагIъелла болх беш я хьажкIаш кхеяра опыт Iомаю Надтеречни района механизаторий школа. Цунна кулгалдеш ба Гиназов Канеи Бамбатиев Супьяни.

Чуэца хьажкIаш оза а озаш совхоза хьатта дIалу отрядо. Из гIулакх Бамбатиев Супьяна тIаьлллад отряда совето.

— Укх шера планагIа 350 тонн, социалистически деккхарагIа 400 тонн йохка езача, кердача Конституце проекто дог гIоздаьккхача тха механизатораша дош делар. — йоах Гиназов Канас, — паччахьалкхенга 700 тонн хьажкIаш йохка. ХIанз йохка йиш я 1000 тонн совгIа.

ХьажкIаш чуэцарца цхьана доаржалаьд отряде доакъар Iалашдара балхаш а. Укх шера отряда механизатораша совхоза дIадала дезаш дар планагIа 800 тонн ча, 590 тонн йол, 1800 тонн силос. Кийчъяьй 800 тонн совгIа йол, 2800 тонн силос, Iалашдаьд 810 тонн ча. ХIанз аьля укх шера диазлагIа суданкеи люцернеи хьоккаш, чуэцача хьажкIий гIадамех силос кийчъеш боахк отряда механизатораш.

— ХIанзчул тIехьагIа кхы а 200 тоннал кIезигагIа йоацаш йоли, 1200 тонн силоси дIалургья оаха совхоза, — йоах Гиназова.

— Совхозе леладу хьайбаш доакъарца Iалашдер мехотряд я, — дувц совхоза керттерча агронома Гадаев Вахас. — Укх шера цо Iалашдаьр шин шера тоъам болаш да. Iалама хьалашка диллача хала шу хиннадале а доакъар Iалашдара план кхоачашйир соахка а. Цхьабакъда механизированни отряд вIашагIйоллалехьа бригадо доакъара план кхоачашъяь цхьа шу дагадагIац сона. Цу гIулакхо а хьахьокх мехотряда хьисапе болх вIаштIехьбоаккхилга бригадничул пайданегIа долга.

Укх гурахьа 720 гектара тIа ялата, доакъара лаьрхIа тайп-тайпара культураш дIае езаш я отряд. Уж дIаера лаьтта аьха, макха баьккха даьннал. Дуккхадар цхьоалагIча кондицех долаш да Iалашдаь фу. ХIанз зяба аха доладаьд лаьтта. Дийнахьи буси шин сменагIа болх бу Закаев Вахас, Тутаев Мерлус, Истамулов Шамсада. Зяба аха дезача лаьттах диълагIа дакъа аьха деьннад. ХIаьта деррига аха дезар да — 500 гектар. СменагIа 20 — 21 гектар лаьтта оах цар. Из да нормагIа аха дезачул 7 гектар дукхагIа.

Отряда дикагIболча механизаторех лоархIаш ба, вай бийцачарел совгIа, Исраилов Хаваж, Абаев Ваха, Гадаев Шамид, Саитаев Салар, Дакаев Хожбаудди.

ГIулакхаша хьахьокх, Гадаев Вахас яхача тайпара, бригадни хьисапе болх бечул хозрасчетни механизированни отряда хьисапе болх белга пайданегIа хилар.

М. ХАМАТХАНОВ.

ГОВРАБАЬРЕШТА ЛАЬРХIА ОЛИМПИЙСКИ КОМПЛЕКС

Москвана къулбехьа уллача районерча Битцевски хьуннапарке сиха хьалъеш я говрабаьрешта лаьрхIа йола спортивни сооруженеш. Олимпийски комплекса чудоагIаргда тренировка яра а, эггара лаккхарча раигий говрий спортивни яхьаш дIаяхьара а мел эшараш. Цига хургья массажни а дарбан а кабинеташ, дешара-спортивни классаш, ветеринарни дарбан цIа. Олимпийский спортивни яхьага стадиона трибунаш тIара цкъара хьажа торо хургья 15 эзарнел совгIа сага. Хьалъеш я 150х100 метр доккхал дола, буц тIайола конкурни стадион, 1800 метр дIоахали 20 метр шорали дола стипль-геза гIозара хьисапе терга никъ. Гонахьа никъ болча гонна юкъе я конкурсташтеи мастерашта-говрабаьрештеи кийчбалара йола разминочни майдаш. Иштта хьалъеш я кхаьла манеж а 450 говра лаьрхIа уж чулоаттаю моттигаш а.

Хьуннапарка зоне дохкаш латт хаоттамга хьежжа говрабаьреша тренировкаш а вай ханарча пхе тайпарча докъошка спортах дакъалоацараша мугIаререл говрийи кроссаш а дIаккхухьаргйола никъаш.

Валерий РОМАНОВ,
АПН корреспондент.

КХОАНА—ХЬУН БОЛХЛОЧУН ДИ

ХЬУН БОЛХЛОЙ ДЕЗА ЦIЕЙ

Укх шера вай мехкарча хьунца бувзам болча берригача нахаца цхьана Нохч-ГIалгIайчен болхлоша а шийттазлагIа дезду 18 сентябре хьун болхлой деза Ди.

ХIара шера из ди дезде отгадаро къаьгта дола тешал ду парте а правительства а хьун болхлой йоакхо елга, цар къахьегам советски наха лоархIилга. Халкъа боахаме цхьаккхе а дакъа дац хьун продукцех а цунах яьча хIамаех а пайда ца эцаш. Хьу цIаккха а кхоача ца лу ганз я кхачан продукташи технически а дарбан а бедали ялара. Хьун лоархIам боккха хиларца дувзадениа да укх шера 17 июне № 5905 — IX йола «ДIахо йодача хана хьу лораяр тоадарахи хьуна ресурсех рациональни пайда эцарахи» бола СССР Лакхехьарча Совета соцам арабалар.

Советски хьун боахама законодательства деккхар да Iилман ларда комплексагIа хьунах пайда эцийтилгеи из планагIа юхаметтаоттаярай хIанзарча а тIайоагIача а тIехьений хьашташ кхоачашдара из лораярай наьха кхетам тIабербазабар.

Къаьстта чIоагIа бехктокхаме деккхараш хьалхашка латт хьун боахама укх карарча пятилетке. Цар де дезар да хьун продуктивность лаккхъяр, хIара гектара тIара дукхагIа товарни продукци а кхыйола бедал а яккхар, ший ханнахьа из юхаметтаоттаргйола хьалаш Iалашдар.

ИттлагIча пятилетка шоллагIча шера яьржача социалистически яхье дакъа а лоацаш Нохч-ГIалгIайчен хьун боахама болхлоша толамца кхоачашйир хьу хьаккхара, из дIаяхийтара, хьун культураш дIайогIара, хьу къонъеш хьакхара, санитарни гIулакх дара, цунна зене йолча садоахкача хIамаех из цIенъяра, цIерах лораяра, цигара акха сом баккхара бархI бетта план. Цу юкъа планал совгIа ехкай 152 эзар сома маьха планал совгIа яьккха товарни продукци. Товарни продукци йохкара план 27 эзар сома алсамдаьккхад, хIаьта къахьегама овсарле дIакхоачаьй 103,4 процентага.

Вай республике доккха маIан долаш гIулакх да йол а гIожа доакъар а Iалашделга. Цу даькъе белгалдаьхад толамаш даьхад Упрлесхоза предприятей коллективаша. РСФСР Министрий Совета фонде йол Iалашъяра задани кхоачашъяьй. Укхаза белгалбаккха беза Назрановски механизированни хьун боахам. Хьуна болхлой дезача денна дикача совгIаташца накъадаьхкад Грозненски, Назрановски, Наурски, Шелковской механизированни хьун боахамаш, Ермоловски хьунпромбоахам. Цу боахамаша хьун культурни балхаш кхоачашдарца цхьана толамца чакхъяьккхай товарни продукци йохкара а бахача наха эша дахчан хIамаш арахецара а планаш.

РСФСР хьун боахама Министерства коллегеи профсоюза ЦК президиумои укх шера шоллагIча квартале социалистически яхье яьнна хиннача предприятей а организацей а балха итог а яь шоллагIа йола ахчан преми хьожайир Грозненски механизированни хьун боахама, хIаьта кхоалагIъяр — Ермоловски хьунпромбоахама.

Лесничествашта юкъе хьалхара ахчан премии карара кара тела Ще байракхи елар Шелковской механизированни хьун боахама чуйоагIача Шелковской лесничествана, шоллагIа ахчан преми яьккхар Грозненски механизированни хьун боахама чуйоагIача Гудермесски лесничества тарни цехо, кхоалагIъяр Рошничински мастерске участко.

Укх пятилетка шоллагIча шера яьржача социалистически яхьо гучабаьхаб дукха башха дика хьун болхлой. Царех ба Назрановски механизированни хьун боахамера Ш. Гариев, Ш. Арсанов, Я. Куницкий, Ермоловски хьунпромбоахамера С. Мустаев, М. Халиев, Шелковской механизированни хьунбоахамера Н. Сайганов, Грозненски механизированни хьун боахамера А. Умаев, Ч. Ахаев кхы дуккха а бараш.

Республика хьун боахамо даьха толамаш дика дале а дIахо йодача хана де дезараш да хьун культурашта деш дола технически Iунал дикагIа хилийтар, механизацех комплексни пайда эцилга тоадар, удобренеши гербицидаши дукхагIа юкъеккхахьар, селекционни ларда тIа массаза болх бергбола хьун фу Iалашду база вIашагIйоллар, попа яраш дукхагIа а йолаш дIайогIа гаьнаш хьалкхеяр.

Хьун болхлоша цахаддаш дагалоаттале деза пайдане дола дукха оакхарий хьунагIа дахилга. Хьу ца хилча фу хад цар.

Нохч-ГIалгIайчен хьун боахама предприятей коллективаш даьхача толамех кхоачамбаь Iергьяц, цар шоай берриге низ тIабохийтаргба КПСС XXV съезда соцамаш тIа белгалдаьха парте а правительства а хьалхашка оттадаь деккхараш сийленца кхоачашдара.

М. ХАМАТХАНОВ,
НГIАССР хьун боахама управлене инженер.

ХЬУН БЕРКАТ

Нохч-ГIалгIай хьун управлене дикагIа лоархIача хьун боахамех цаI я Сунженски района Нестеровски лесничество. Укхаза я базови хьун питомник. Республикерча дерригача механизированни боахамашта хьу лоаттаю цо.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача цIейна сийленца накъабахара къахьегама цахте эттача лесничества болхлоша башха-дика къахьегама толамаш доах укх юбилейни шера. ДIаде фу кийчдара шера план бархI бетта кхоачаш а еш, кийчдаьд 569 килограмм фу. Хьалхулаш латтача хьун новкъа йола гаьнаш дIаяхара бархI бетта задани толамца кхоачашъяьй цар. Хьу хьаараозара паччахьалкхен план 102 процента херх хьокха хьу кийчъяра задани 113 процента кхоачашъяьй лесничества коллективо. Ерриге укх шера дIаегIай 180 гектара тIа хьу, хьун полосашта лаьрхIа дIаегIа гаьнаш 20 гектар я.

Ше-шегIа хьахиннадац уж къахьегама толамаш. Цун керттердар да ше керте латтача лесничества коллектива къахьегам вокхагIволча лесниче Мизиев Ювнаса кхетамца вIаштIехьбаккхар. Юбилейни шера плани тIаийца социалистически деккхараши толамца кхоачаши тIехккхоачаши дара шоашта тIалатта бехктокхам лесничества болхлоша дика кхетабеш хилар. Новкъост Ю. Мизиев кулгалде волавелча денз лесничества коллектива болх тоабарал совгIа ширпотреба, консервни цехий болх а дикка тоабеннаб яхаш дувц болхлоша.

СУРТА ТIА: хьунга хьожаш ва лесник Б. Булгучеви вокхагIвола лесничи Ю. Мизиеви, хьалхарча плане дахчан Iагаш кийчдеш ба Н. Новиковай А. Рымари бIараш чуэцаш ва Ш. Базгиев.

С. ХАКИЕВА сурташ.

ХЬАЛХАЛАТТАРЕХ ЦАI

Кердача къахьегама толамаша Октябра 60 шу дузача цIейна накъаяха лаьрхIад Ермоловски леспромхоза коллективо. Цо ше лерхIар толамца кхоачаш а деш, дог тIоздоаха къахьегама толамаш доах укх юбилейни шера. Паччахьалкхен плани тIаийца социалистически деккхараши тIехккхоачашду хIара бетта. Гаьнарча лоамашка хьу кийчъеш ба леспромхоза болхлой. Октябра цIей сийна тIаийца деккхараш тIехккхоачашдара шоай хьинари низи кходаш цар. Иштта къахьегарах валови продукци кийчъяра бархI бетта план 107,3 процента продукци маьхала яккхара задани 103,8 процента кхоачашйир цар. Цудухьа бархI бетта йолча социалистически яхьа итогех республиканска Сийлен улга тIа йихьай Ермоловски леспромхоза коллектив.

ДIабахача бархI бетта цу леспромхоза участкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай мастер, коммунист Барзаев Махьмад керте латтача Рошничински мастерске участка коллективо. Цига хьинаре къахьегаш ба коммунистически къахьегама ударникаш, хьу хьокхаш бараш Сангериев Сайпудин, Хамзатов Ахьмади тракториташ-треловщикаш Тепсаев Вахид, Сулаев Денильбек, бензопильщикаш Аюбов Абубакар, кийча продукци дIакхухьача автомашиний водителаш Ацаев Махьмад, Исаев Султан, кхы дуккха бараш а.

Хьун болхлой ди дездеча денна накъабоагIаш даьха къахьегама толамаш кхы тIа а алсамдаьха накъабаха лерхI леспромхоза болхлоша Октябра 60 шу дузача дезача цIейна.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СИЙЛЕНЦА НАКЪАБАЬХКАБ...

Хьун ресурсех дикагIа пайда эцара а, цун продуктивность совъяккхара а, из цIерах лораяра а тIахьеха КПСС XXV съезда соцамаш вахаре кхоачашдаран Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача денна совгIат кийчдаран яьржача социалистически яхье а яьнна хьинаре къахьег тха механизированни хьун боахама коллективо. Цо деррига хьинар тIадахийтад хьун боахам товбара, хьун ресурсех а паччахьалкхен хьун фондех а дукхагIа пайда баккхара, хьун продуктивности цун дикали дегIайоалаяра.

Укх шера хьалхарча 8 бетта йола массе доакъошкара планаши социалистически деккхараши кхоачаш а тIехккхоачаш а хиннад. Масала, керда хьу дIаегIай 140 гектара тIа, из хул агротехнически дикагIа йолча хана хьу дIайогIилга 100 процент кхоачашдаь, хьу цIенъеш хьеккхай 102 процент майдан тIа, хьуна продукци йохкилга 105 процентага кхоачадаьд. Цул совгIа тха боахамо 104 процент кхоачашъяьй бахача наха эша дахчан хIамаш арахецара план, хIаьта къахьегама овсарле 4,3 процент дегIайоалаяьй. Боахама хула пайда 106 процентага кхоачабаьб. хIаьта продукцега дIабода мах планагIа боагIачул 4,3 кепиг лохбаьб.

Уж толамаш даха тхона социалистически яхьо новкъостал даьд аьлча харц хургдац. Цу яхье дакъа лоацаш я тха ерригa звенош. Назрановски механизированни хьун боахама коллектив яхь лелаеш я Наурски боахамца. Цу яхье хьалхле хIанзарчоа тхога я. Каст-каста хул тхо дIа-юха хьоашалгIа дахе, дIа-юха ювц балха опыт.

Укх шера хьалхарча 7 бетта республикерча гIишлоний а, транспортни а, промышленни а предприятешта юкъе яьржа хиннача социалистически яхье хьалхара моттиг тхона хьожайир, цудухьа тха коллектив республикански Сийлен улга тIа а яьккхар.

Къаьстта доккхий толамаш доах планаш а социалистически деккхараш а кхоачашдеча Карабулакски лесничества Куницкий Яков керте латтача хьу хьокхача бригада коллективо. Цхьаккхе ди дIадахийтац цо денна йола задани 115—125 процент кхоачаш ца еш. Укх лесничестве Куницкий Якова болх бу 18 шу да. Цу юкъа цхьаккхе бутт дIабахабац цун бригадо хьу Iалашъяра план кхоачаш ца еш. Массехк говзал я бригадира. Из ва бензинаца болх беча херха тIа отта йиш йолаш, хьу хьакха ховш, трелевщика, ткъовронаш тедара говзал йолаш.

13 шу совгIа ха я хьу Iоараозача тракториста Арсанов ШаIас къахьега. Цунна тIачIоагIъяь трактор цIаккха еха сеца латтац, цудухьа денна йола хьу Iоараозара план цо кхоачашъю 112—118 процент. Арсанов ШаIас дош деннад 9 бетта йола план хьуна болхлочун деза Ди тIаккхоачаш кхоачашъяь яккха.

Къахьегама а хьу лораяра а ветеран лаьрхIа мегаргволаш ва Iаьлий-Юрта юххера хьуна боахам лорабу Евлоев Аюп. 1939 шера денз ва из хьун тIа болх беш. Из тIахьожача хьунагIа цхьаккхе а моттиг яц Аюпа ца йовзаш. Аюпа доккха дакъа лоац юртбоахама йол Iалашъеча, акха сом гулбеча. Иштта укх шера цо гул а баь дIабеннаб 30 тонн акха сом. Цо цахаддаш лораяр бахьан долаш укх тIеххьарча герашка кIезигденнад бокъо йоацаш хьу хьоккхилга, хIаьта 12 шера вIаштта цIаккха а цIи яьннац хьунагIа.

Дикалца вовзаш ва тха боахаме каменщик Гариев Шамсуддин. ХIара смена задани тIехдаха 120 процент кхоачашъе вIаштIехьдоал цун. Ш. Гариев заочно деша вагIа Махачкалински автонаькъий техникуме.

Укх тIеххьарча шерашка дика чIоагIъеннай хьун боахама производственни база. Карабулакерча лесничестве хьалъяьй культбыта товараш арахеца цех, ремонтно-механически мастерскеш, хIара мастерске цкъара 5 машина тоае йиш а йолаш. Иштта цига я техника кхерамзлен кабинет, йоккха цIе уголок чуйола лесничества контора, юртбоахама техника кIалъоттае торо йола кхоаленаш. ХIаьта Назрановски хьун боахама центральни усадьбе хьалъяь йоалаш латт хьу чакхйоаха цех. Из цех хьалъяь яьлча цу чу болх беш хургва 40 саг. Цига хьаергья хьу чакхйоаккхаш йисача отходех мебела оатхалаш хьаяра эша хIамаш, паркета фреза оатхалаш, консервни промышленноста эша тарни яьшкаш. Цигара арайоала продукци дикагIа хилийтара цехе хургья йовхала генераторца болх бу сушилка. Доккха новкъостал ду хьун боахама коллективо юрта боахама а. ПланагIа 120 тонн кийчъе езача кийчъяьй юрта боахама резервана лаьрхIа 150 тонн йол. «Октябра 40 шу» яхача совхоза новкъостал даьд шекара свеклашта оасар деш, 20 тонн йол хьеккхай, иштта совхоз-техникуме кулг-кара чуийцай 2 тонн хьажкIаш.

Доккхий да тха боахама коллективо керда тIаийца деккхараш. Хьун продукци йохкара 9 бетта йола план оаха кхоачашъергья 18 сентябре, хIаьта шин шера йола план Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача денга. Деина дош кхоачашдара деррига долаш а да.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера социалистически яхьа итогехи планаш кхоачашъярахи тха коллективана еннай РСФСР хьун боахама Министерства Диплом, КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи Совминеи, профсоюза областной Советеи, ВЛКСМ обкомеи Сийлен грамотеи.

Тха хьун боахама болхлоша чIоагIа хоза хеташ Iомя а йир тIа а ийцар СССР кердача Конституце проект. Цу тIа кхы цIаьккхазза а гу тхона парте мутIарерча болхлочун чIоагIа йоакхо елга. СССР кердача Конституце кхы а шерью сага бокъонаш, дунен тIа эггара демократичнегIа йола Конституци я из.

М. ХУТИЕВ,
Назрановски механизированни хьуй боахама директор.

ХЬИНАР КХО ЦА ДЕШ КЪАХЬЕГ

Мах баь заргвоацаш Iалаьмате йоккха халкъа ганз я хьу. Цо Iалашъю сага унахцIено, тоабу хаоттам, дикагIа хулийт хиш, цIенду фо, хига а михага а толха ца дайташ лораду лаьтта, Iалашду оакхарий а оалхазарий а вахар. Халкъа боахаме цхьаккха а дакъа дац хьуна продукци ца эшаш.

Тахан бахача наьха меттел, гIехьа тIайоагIача тIехьений а вахар унахцIена, ираз долаш хилийтара боккха лоархIам болаш я хьунаш. Цудухьа ю вай мехка иштта чIоагIа йоакхо хьун боахам дегIабоалабара.

БархI эзар гаргга гектар майдаш дIалоацаш хьунаш я тха МагIалбикерча лесничества. Укхазарча хьунашка хьонк ба, бIараш, эстеш, тоачош да, хьун кхораш, Iажаш, хьачаш ба. Чарахьашта тайп-тайпарча оакхарий акха оалхазараш да. Къахьегамхошта безаме салаIа дукха моттигаш я хьунашка. Цу дерригнех пайда эц городе а юрташка а бахача наха.

Хьунашка хьожаш, царна эша Iунал деш уж телха ца яйташ, цахаддаш цар йоакхо еш хьуна болхлой ба. Из бехктокхаме гIулакх кхоачашдеча дика ка а йоал тха болхлой.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар сийленца белгалдаккхара яьржача социалистически яхье дика къахьегама толамаш дахарца дезду тха коллективо укх шера хьун болхлочун цIей.

Белгалдаьккхача кхоачам ба керттерча хьокхама — хьунашта Iунал деш хьу тедара а кийчъяра а ийс бетта план хьуна болхлочун денга кхоачашъяь хилар. Шера планах 2604 кубически метр йолча 2120 кубометр хьу кийчъяьй оаха хIаналехьа. Кийчдаь районерча совхозашта дIаденнад комсаш хьалъеххара даь 495 кубометр бекъилгаш. ХIара бетта тIеххоачашъю ширпотреба цехо а наха эша хIамаш арахецара план.

Толамца кхоачашдаьд хьун болхлоша республика Министрий Совета фондах гIожа доакъараш кийчдара план а. ПланагIа 100 тонн йол яккха езаш хиннача, ханнахьа аргIаш а холаш а даь вIашкатеха дIаоттаяьй 150 тонн йол. Iай совхоза доахан кхоабача доакъарий кхоачам боацаш моттиг нийсъелча дIалургйолаш кийчча латт из.

ДIахо йодача хана кхы а шерде лерхI хьун болхлоша районерча комсаш лелаеча совхозашта новкъостал делга. Цу гIулакха лаьрхIа укх шера хьунагIа шин гектара тIа дакаш дIаегIай оаха. Районерча боахамашка комсаш хьахуллашехьа хьалйоаккха хургья уж. ХIаьта дака саьргех тускараш де лерхI хьуна болхлоша. Комсаш чуэцача хана совхозий болхлошта чIоагIа эшаш хургда уж.

Толамца кхоачашдаьд оаха нийлхъеннача керда хьу дIайогIара деккхараш а. 70 гектара тIа попа гаьнаш дIаегIай, ханал хьалха бIаргчача шера план кхоачаш а еш.

Укх юбилейни шера хьун болхлошта хьалхашка латта деккхараш кхоачашдеча хьинаре къахьийгад 29 саг чувоагIаш йолча тха ерригача коммунистически къахьегама коллективо. Массе а хана тIадилла гIулакх дизза кхоачашдеш, социалистически яхье хьалха латташ хьабоагIа хьунага хьожаш бола Котиев Мувса, Хугоев Дауд, хьу тедаш бола Даурбеков Махьмад, Котиев Махьмад, тракторист Додов Билан, шофер Каргоев Назир, хьун техник Матиев Беслан, кхыбараш.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача цIейга иттлагIча пятилетка хьалхарча шин шера деккхараш кхоачашдара тIехьа социалистически яхье а этта хьинар кхо ца деш къахьегаш ба МагIалбикера хьуна болхлой хIанз.

М. АРЧАКОВ,
лесничи.

Доазол дехьара

Халкъашта бола хьокхам

Людовит ПЕЗЛАР,
Словаке Коммунистически парте Президиума член,
ЦК секретарь

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци вай хенарча исторе эггара лоархIаме событи я, хIьта адам дегIадара дакъе цун лоархIам тIа-тIа дегIа а ух. Цунна дизза тешал ду дIададахача кховзткъа шера Чехословаки декIаяро а.

Чешски а словацки а халкъий кердача историнчуьх дукхача наьха къовсаме къыгга гучабийннаб керттора ши лостам: къахьегамхой социальни кортамукълени тха халкъаш хIанз а долаш хиларан тIехьеи халкъа паргатон тIехьеи бар. Классовни къамаин, чурчеи дунен халкъашта юкъерчеи къовсама аспекташ шоайла буьзам болаш а цхьанне вокханна гIодеш а хиннай. Сийлахь-боккха Октябрь тха халкъий истори юхадерзадаьр хилар. «Аврора» йоккхача топо дерригача дуненна дIакхайкаьча идеалашца дийза бIаьшеренашка тха даьхен къахьегамхошта дагадаьллар кхоачашду юхьиг хилар цунах. Дагалоацаргья вай дукха духьаленаши халонаши лайнача цу халача наькъа кертера этапаш: Октябрьски революце хьоккамца 1918 шера Габсбургски монархе гаргаш тIа хьахилар буржуазни Чехословацки республика, 1921 шера вIашагIъеллар болхлой класса еча эксплуатаце ерригача формаштен болхлой массаш теIаяран духьала къовсам лоаттабу Чехословаке Коммунистически парти: халкъа кортамукъал дIа йоалаш шоллагIа дунен тIом болча хана тха мохк дIалаьцача халкъакортамукъален къовсама керте эттар болхлой класси цун авангард — Коммунистически партии: сийл долча Советски Эскаро гитлеровски фашизма гIаьрахошта кIалхара Чехословаки мукъаяьккхача дIаболабелар тха халкъа общество социалистически хьисапе эргаяккхафа къовсам. ДIадахача 60 шера тха мехка историна моллагIа лоархIам бола гIулакх чакхдаьччалал Сийлахь-боккхача Октябра а Октябра идеалаш вахара боарам хинна дIа эттача дунен тIа хьалхарча пачхьалкхен — Советски Союза а хьокхам боацаш.

Чешски а словацки а дараш санна дола зIамига къамаш дIадаргхилара кIалхардаьхар Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце, хIана аьлча, боккъалдар аьлча, зIамига къамаш цул хьалха социальни а къаман а халача Iоткъама кIала латташ хилафца. БIаь шу долалуча хана шийн дегIаярга диллача европейски дегIаяьхкача пачхьалкхенел 100—150 шера тIехьайнсаяр Словаки. 1916 шера, масала, тханцига яцар цхьаккхе а словацки юкъера школа.

Къаман дешаш дашхара Чехословаке къамашта хьокхам хилар Советски Союз. Словаке экономикен культурен сихха дегIаахаро, социализм хьалъеча шерашка хиннача хувцамаша торо хилийтар бIаьшеренашкара тIехьадисар дIадаккха, хIьта федеративни пачхьалкхен лоаттамо цхьатарра бокъонаш елар словацки а чешски а халкъаштен социалистически Чехословаке дерригача кхыча къамаштен. Сийлахь-боккхача Октябра идеалий низ чIоагIа хилара тешал ду, масала, укх бакъдолчо: дукха ха йоацаш Европа эггара тIехьийса йист хиннача Словаке тахан цхьан кIира дукхагIа промышленни продукци арахец 1937 дерригача шера арахецаш хинначул.

Сийлахь-боккхача Октябро Iалаьмате доккха хувцамаш дир са вахаре а. Гитлеровски фашистех а моттигерча царна тIехьа хиннарех а тха даьхе мукъаяьккхара со накъавахар малхбузенсловацке юрта Бродске, ялхайтта шу даьна кIаьнк волаш со вахаш а кхуьш воагIаш а вар КПЧ вIашагIйоллаши тха халкъаш фашисташта духьал гIовттадеши хиннача Чулень Марка дезале. Тхо мукъадаьхача советски салташца хиннача вIашагIкхетарашен царца хиннача дег тIара доагIача къамаьлашен сона хьадийлар нах боацабеши эксплуатаци еши доацача сакъердамерча энтузиазма, тешама дунен керда сурт-сибат. Кортамукъале йоаллашехьа со вахар кхыча дукхача кагирхошца

1948 шера Советски Союзе се деша хьожаваьча Чехословаке Коммунистически парте мугIарашка.

Цу ханах дола дагалоацамаши дагар даргдоаца хоза хIамаши цхьан дешаца аьлча геттара дукха да. Бакъда, эггара чIоагIагIа сона дег чу дижар советски наьха вахар, дунен шоллагIа тIом болча хана цар гойта турпалал, тIемо бохабаь хинна боахам юхаметтаоттабеш шоаш ца кхобеш хьийга къа. Со Киеве деша венача хана Крещатик а университет чуйола цIа а деха дар, хIьта со цигара цIаводаш тIом хьлале хинначул дукхха а хозагIа яр город.

Студенчески каникулаш йолча хана се цIа вахача аз дувцар Советски бакъдолчох, тхоай мехка социализм хьалъяра керттера маIан хинна дIаэттача советски опыта пропаганда йора. Тахан а я из дегIаена социализм хьалъера новкъостал ду хьаст хинна латташ. Советски нахагара Iомалора тхо социалистически хьисапе даха, къахьега. тахан оаха оахош Iоаьый боккха мах бола тхой опыт, из тхоай доттагIашта хоза хеташ дIа а лу оаха.

Массехк дешаца дувца хала да Советий Мехко тхона даь а деш а дар — мах баь варгвоаца теоретически опытагара, эша калдаш кийчъяргара экономически а политически а новкъосталга кхоачаш. Нагахьа санна Сийлахь-боккха Октябрь хиннабелларе Чехословацки республика хьаккхолла торо хинна еце. Советски Союз йоацаш тхона могаргдацар юха а яйна паргIатон кортамукъали юхаметтаоттае. цул тIехьагIа социалистически общество лораеи хьалъеш.

Тха халкъа кица да низ цхьоагIоица ба яхаш. Дунен социалистически содружества низ эггара хьалха латташ ба цхьоагIоицен цхьанбартаеи. Низза лард а йолаш КПСС XXV съездо белгалдаьккхар дIахо социалистически пачхьалкхенаш вIашкаозар хиланза даргдоаца закона дола хIама хилар.

Советски Союз керте а йолаш кIаьд ца луш социалистически мехкий дIа-юха пайдане цхьане къахьегилга жоп луш да цхьанарча хьашташтен Iалашонаштен. дегIаена социалистически общество хьалъяра геттара чоалханерча декхарашта, иштта из да дунен революционни процесса юкъе хьу дакъа. Барт-цхьоагIоица — тха низа а иразерча хургдолчун гаранте а хьаст.

(АПН).

СУРТА ТIА: 219 авиадивизе летчикаш-ветеранаш В. И. Ленина цIерагIча майда тIа пионерашца.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Культучрежденеш — атеистически кхетама кхуврч

Атеистически пропаганда лоархIамеча декхарех цаI да дынах тешаш болча кагирхошта кхетам балар, Iаламах, обществах, сагах йола цар знанеш чIоагIъяр. Цунца бувзабенна белггала болх чакхбоакх Гудермесски района культура учрежденеша.

Района библиотекашка дешарашта дIадовзийт ленински атеистически балхаш. Кагирхошта эггара хьалхагIа Iомаде могаду В. И. Ленина комсомола III-ча съезде даь къамаьл — «Кагирхой союзий декхараш», къаьстта коммунистически морала лоархIамахи дынах доала зен дувцаш дола дакъа а могадеш. Библиотекай массайолча филиалашка вIашагIъехкай атеиста уголокаш. Цига кийчъяьй тематически картотекаш, «Iилмен дын», «Знанеш — низ», «Iилмен вахари» яха журналаш, иштта кхыдола литература вIашагIтехад. Суворов-Юртарча, Кошкельдерча, Энгель-Юртарча, Новогрозненерча, Дарбанхи юртарча культура Шеношка кийчдаьд атеистически темах дола стендаш, вIашагIйийхкай уголокаш.

Ер шу долалуш лаьрххIа оттаяь хиннача планагIа болх бу района культура учрежденеша. Атеистически знанешта пропаганда яра культура болхлошца семинар-совещани йир районни культура отдело. Иштта атеистически литературана хетадаь месячник а чакхдаьккхар. Из дIахьоча деношка библиотекай филиалашка беседаш, обзораш, чтенеш йир, книжкай выставкаш кийчйир. Цар темаш «Саг, Вселенни, Космос», «Ды — вежаралеи доттагIалеи моастагI», «Iилма дына духьала да», «Мархаши царех доалла зен» яхаш яр.

Культура учрежденешка беседаш, книжкай обзораш, читкаш чакхйоах культура болхлоша. Цар пайда ийбу В. Беляева «Малав хьона тийша болх баьр?», Донченко «Дукхя», Еремина «Евстратова къайлакххихьараш», Иванова «IиндаргIаш делкъийга къайладувл», Черкасова «Хо», Островске «Мишта чIовгIделар болат», Полевойя «Визза волча сагах йола повесть», Шолохова «Сага кхел», иштта кхыдолча книжкаех.

Района культура учрежденешка яьй «Дын кхалсаги», «Саг яхар-йоалаяри дезали», «Дын дына фанатизми», «Саги дын» яха беседаш. Масала, цу тайпара лекцеш хилар Дарбанхи, Степное юрташкарча Новогрозненски поселка культура Шеношка.

Района культура учрежденешка библиотекай, киносетей, культура Шенойн клубийн болхлошца цхьана тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах района культура отдело. Иштта Лохера Герзель яхача юртарча культура ШагIа хилар «Советски мехка кхалнах», «Космоси лаьтти», Дарбанхи юртарча культура ШагIа — «Советски кхалсаг — къахьегамхо», Энгель-Юртарча — «Шоана, кура дог дола кхалнах», Суворов-Юртарча — «Дынах дола бакъдар» яха тематически сайренаш. №№ 1, 2 йолча берий библиотекай филиалашка чакхдаьлар «Знанеша Iилма хьаду, боадоно доацачох тешаву» яха берий Iуйре.

ХIара бетта централни районни библиотеке чакхйоах «Iилмен дын», «Iилмен вахари» яхача журналий обзораш. Районе болх беш я Iилман атеизмах йола кинолекторий. Цига лекцеш еш КПСС горкома, «Знание» общества лектораша, лекцеш йийшачул тIехьагIа кинофильмаш гойт. Цу тайпара йола кинолектореш болх беш я Новогрозненски, Суворов-Юртарча, Энгель-Юртарча, Дарбанхи юртарча культура Шеношка. «Дын бераши», «ХIанзара сионизм — халкъашта юкъерча машара моастагI, социальни прогресса моастагI» — иштта яр йийша хиннача лекцей темаш.

Района культура отделе болх беш я «Атеист» яха автоклуб. Атеистически темах лекцеш йийша ца Iеш тематически сайренаш, дагахьара журналаш, кинолектореш чакхйоах, автоклуба болхлоша. «Восточный» совхозе автоклубо чакхъяккхар «Вахара да даьла вац, саг ва» яха тематически сайре. Автоклубе иштта вIашагIъеллай атеиста уголок, арахец «Атеист» яха пенгазет, вIашагIтехад атеизмах дола литература. Цул совгIа цига болх беш я драматически кружок а. Каст-каста кружока доакъашхоша гойт атеистически темах йола сценкаш. Уж я «Сом моллана», «Спекулянт», «Хьава са воI», иштта кхыяраш.

Новогрозненски поселка культура ШагIа болх беш хилар «Наха интернациональни атеистически кхетам балар» яхача темах йола культура университет.

Бахача наха атеистически кхетам балара тIаберзабаь бола болх тIехь тIайоагIача хана ма-хулла дукхагIа общественность юкъе а озаш бе дага ба района культура учрежденей болхлой.

С. БОЛДЫРЬКОВА,
Гудермесски района культура отдела заведующе декхараш кхоачашдер.

Цхьана тIом баьраш вIашагIкхетар

Халача 1942 шера вай республике вIашагIъеллаяр №№ 790, 825, 926, 859 полкаш чуйоагIа 219 авиадивизи. Селхан, 16-ча сентябре, цу хана деиз 35 шу дизад. Къонахчал, майрал гойташ лорайир цу дивизе бIухоша Кавказа сигале. Дукхача летчикашта елар Советски Союза Турпала цIераш.

Самардийнахьа грозненций теркам тIаозар ноакхош дизза тIема совгIаташ ухкаш В. И. Ленина цIерагIарча майдан тIа гулбенна хиннача кортош кIайденнача ветеранаша. Вай боккхача мехка тайп-тайпарча миIингашкара — Москвера, Ленинградера, Дальни Востокера, Бакура иштта кхыча городашкара баьхкабар уж цу вIашагIкхетаре.

Летчикашта-ветеранашта юкъе бар 926 истребительни авиаполкера Ф. Н. Кулякин, А. К. Санников, Н. П. Мельник, 859 бомбардировочни полка комиссар хинна Г. С. Афанасьев, летчик Н. Ф. Гостиков, «ДоттагIала ткъамаш» яхача книжка автор инженер-полковник А. В. Павлов, запаса майор А. Д. Имадаев, ветеранаш С. К. Висаитов, Б. М. Маашев, Ш. К. Арсанов, иштта дукха кхыбараш — верригаш а бIаь гаргга саг. Шоайла моаршал хетташ, дахар-денар дувцаш дукха ха яьккхар однополчанаша.

Ветеранашта хоза зизаш а дахьаш духьалбаьхкабар города дешархой.

Из вIашагIкхетар хьалхара дацар ветераний. Эггара хьалхара вIашагIкхетар 1972 шера хилар цар шоай дивизи вIашагIъелла ткъаь итт шу дузача дийнахьа. Цу ханна Нохч-ГIалгIай книжни издательстве арадаьлар дивизе тIема гIулаккхех дувцаш хинна А. В. Павлова «ДоттагIала ткъамаш» яха книжка а. ШозлагIа летчикаш гулбелар 1975 шера, хIьта ер вIашагIкхетар кхоалагIа дар. Дагардар ала а дувца, а дукха дар цар.

Республикански пионерий Дворецe тIема ветераний городской комитета торжественни собрани хилар. Цига хьаьшашка моаршал хоатташ къамаьл дир республикански тIема комиссариата политотдела начальника В. Н. Козлова, запасе волча инарал-майора М. П. Попкова, ВЛКСМ Грозненски горкома шоллагIча секретара В. Чечеля.

Дукха вIашагIкхетараш хургда ветераний. Уж хургба мехкдаьтта чакхдоаккхача В. И. Ленина цIерагIча заводе, вIашагIкхетаргба грозненски школай дешархошца, Грозненски гарнизона бIухошца, города исторически моттигашка гIоргба, музейшка хьожаргба, «Родина» яхача совхозе болх беш боаххача вузий студенташ болча а хургба.

Массанахьа а безаме тIаэц халача хана Грозне лораяьраш. ХIара вIашагIкхетарца чIоагIлуш латт тIем тIа дIадоладенна доттагIал. Из иштта хила доагIаш а да.

Р. ЯНДИЕВА.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ХОАМ

«Союзпечата» Нохч-ГIалгIай республикански агентствас республике бахача нахага дIахойт 1978 шера газеташи журналаши яздела 1977 шера 1 октябре дIадолалуш хилар.

«Союзпечата» республикански агентство.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 сентябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Iуйранара гимнастика». 9.30 — «Фега гIолла лела кема» яха берашта бола фаьлг. 10.00 — «Дай-ноаной шоана». Докторца Спокоца вIашагIкхетар. 2-гIа передача. 10.30 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 11.00 — «ДукагIа дола товараш дукхагIа». 11.30 — «Художникех дола дувцараш». «РСФСР халкъа художник Цыгаль». 12.00 — «Iалами сага». 12.30 — «Поэзи». Блок. «Шийтта». 12.45 «Спортлото» тираж. 12.55 — «Унахцlено» яха почта. 13.40 — Вебер. «Оберон» яхача операна йола увертюра. 13.50 — Кховзткъен итталагIча шерашкара Америка. «Шя Нью-Йорк» яха 8-гIа фильм. 14.45 — «Чкъаьрий лувцачох а чкъаьрах а бола фаьлг» яха мультфильм. 15.40 — «Правда» газета политически обозревателa Жукова дунен халкъашта юкъерча темах йола беседа. 16.25 — Георгий Свиридов. «Романсаши иллеши» яхача телевизионни музыкальни фильма премьера. 1-гIа дакъа. 16.50 — СССР Конституце проект юкц. Воронежски облисполкома телевиденей радиовещанei гIолла йолча Комитета председателa Шишляникова а Лискиновски юрта Совета председателa Глущенкова а къамаьлаш. 17.00 — «БIаогагушлар» — теша халадар. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.30 — «Городаши нахи» яхача циклацара «Кама тIара город» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 19.05 — ДIалокх «Тримитас» яхача литовски пачхьалкхен духовой оркестра. 19.35 — Доазол дехьара хьаьший бIарагашца Советский Союз. 19.50 — Централни телевидене экрана тIа эггара хьалха. «Городаши шераши» яха художественни фильм. 1-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Индийски культуран искусствах фестиваль хьаелара хетадаь концерт. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

15.45 — «Вахарал йоккхагIа ставка я» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. «НажагIа» яха 17-гIа сери. 16.40 — ЗIамига бераш, шоана (гIалгIай меттала). 16.50 — «Iаламан доттагIий» телевизионни клуб. 17.20 — Горьке цIерах долча Черсий-Балкхарой пачхьалкхен драматически театра спектакль. 18.50 — «Керда бут хьахилар» яха боккхий барашта дола мультфильм. 19.00 — Концерт.

18 сентябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Зарядке е дIаоттаI». 9.30 — «Гургалбетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва». 11.00 — «Массаз а малх хилба» яха «Артеке» хинна дунен халкъашта юкъера берий фестиваль. 12.05 — Тахан хьуна болхлой ди да. Передачано юкъе дакъа лоацаш ва СССР Министрий Совета хьуна боахама пачхьалкхен Комитета председатель Воробьев. 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — «Хьуна болхлошта» йола музыкальни программа. 14.20 — Боккхача наькъа этапаш. «Ши караерзаяр» яха художественни фильм. 2-гIа сери. 15.35 — Телехьажархочо хаттараш ду, критика ю, хьехамаш ду. 59-гIа выпуск. 16.05 — «Дунен халкъашта юкъера панорама». 16.35 — Георгий Свиридов. «Романсаши иллеши» яхача телевизионни музыкальни фильма премьера. 2-гIа дакъа. 17.00 — Мультфильмай программа. 17.25 — «Дайн бераши» яха циклацара «Хьуний дай» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Кинолюбителий клуб». 19.15 — «Иали-77». 19.45 — СССР Конституце проект юкц. Ленински совгIата лауреата, технически Iилмай доктора, Лихачева цIерах йолча Московски заводерча ВТУЗа завода ректора Акулова къамаьл. 20.00 — Централни телевидене экрана тIа эггара хьалха. «Городаши шераши» яха художественни фильм. 2-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Хоккейх йола дунен халкъашта юкъера турнир. Сборни СССР — сборни ЧССР. Прагера трансляци. Йистеьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

15.35 — Музыкальни киоск. 16.05 — Дешархошта йола программа (нохчий меттала). 16.35 — «Мастераш а, музыканташ а» яха фильм. 16.55 — «Вахал йоккхагIа ставка я» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. «Группенфюрер Вольф лохаш ва» яха 18-гIа сери. 17.50 — Документальни фильм.

РАДИО

17 сентябрь

6.20 — Хьайбаш лeладерий гурахьара йоакхонаш. Грозненски районера передача (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск. 14.30 — «Когашта кIалха лов» яха дувцар. 15.00 — «Са Даьхе» яха музыкальни композици. 15.40 — «КIарцхал» яха сатирически журнал (гIалгIай меттала). 16.00 — «Даьхе, хьона да салтечун дог» (гIалгIай меттала). 16.30 — Иллеца доттагIал дараштa дола концерт (гIалгIай меттала).

18 сентябрь

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 12.10 — Саракаев «Вай лоалахой болча» яха дувцар (нохчий меттала). 15.15 — «Ше сийгаш» яха дешархошта йола передача (гIалгIай меттала). 15.40 — Хьуна болхлой, шоана дола концерт. 16.30 — «Школьни глобус» яха радиопостановка. 18.30 — Хьуна болхлошта дола концерт (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 15—20, Грозне 17—19 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломуеи морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 7—12, дийнахьа 13—18 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Социалистически Югославера хоамаш

ЗАГРЕБСКИ ИНДУСТРИАЛЬНИ ГИГАНТ

1942 шера фашисташа топаш техача турпала Кончар Раде цIи лелаеча загребски промышленни объединенe, торжественни хьале езйир ший ткъаьиттлагIа юбилей. Дика къахьегарахи дай-мехка индустри дегIайоалаеча доккха дакъа юкъе дахьарахи объединене дукххача инженераштa, болхлошта, гIулакхерча наха правительственни совгIаташ даьд.

Ткъаьиттех шера овлан тIара хувцаденнал къаьнарча загребски завода сурт-сибат, цун масштабаш дегIаяьхкай. ХIанз цига арахецача изделей диапазон - холодильникашкара а кхыча наха эшача электроприборашкара а локомотивашка, низ болча гидротурбинашка кхоач. Мехка тайп-тайпарча миIингашкарча цун предприятешка къахьегаш ва 16 эзар саг, шера цо арахецача продукце мах 5,5 миллиард динарага дIаккхаьчаб.

Кончар Раде цIерагIча объединене изделеш дIаухийтт доазол арахьарча 60 мехка. Доккхий заказаш кхоачашду цо дегIайоагIаш латтача пачхьалкхенаштa лаьрхIа. хIанзале царна дIаяхьийтай 166. ерригаш дIалаьрхIача кхо миллион киловатт низ бола генератор, 106 йоккха трансформатор, кхыйола электрооборудовани. Загребски объединенерча специалисташа дакъа а лоацаш дегIадоагIача мехкашка хьалъяьй 60 совгIа энергетически а кхыйола а объекташ.

ХIана объединене предприятешка уж эргайоахаш тоаяра балхаш деш да 1980 шу тIакхачале планагIа хьаелла еза цхи эзар керда болхлочун моттиг, хIьта арахецача продукце мах 10 миллион динарага дIакхоачаргба.

«АЬШКА КОА НАIАРАШ» — ЕРРИГАШ ИИЛЛАЙ.

Дунай тIа Аьшка НаIараш йолча метте гидроэнергетически сооружени «Джердап» яха кемаш лела комплекси хьалъяьча хана, деиз цу хина цхьаьна чу гIолла мухь дIа-юха кхухьилга хIара шера совдувлаш да. Эзарнел дукхагIа хьаелаенний укх шера хьалхарча ялх бетта «Джердапа» шлюзови наIараш. Царех чакхйийннача хина кирашца хиннад цхиъан ахи эзар гаргга кема, буксир-толкач, тайп-тайпара баржаш. Цу юкъа Аьшка коа НаIарашка гIолла чакхбаьннаб шиъи ахи миллион тоннал совгIа мухь-дIадахача шерарчул дукха а дукхагIа.

1968 шера из кемаш лела «Джердап» яха система болх бе йолаелча деиз югославски оагIохьарча шлюзе гIолла чакхдаьхад 81 эзар кемеи баржеи. Оборудованеи гIулакх деча персоналеи тIехдикача балха тешал ду цу йIаьххача хана тайп-тайпара кираш чакхйоахаш цхьаккхе авари ца хиларо.

МЕХКА ЭГГАРА ЙОККХАГIА ЙОЛА СОМИЙ БЕШ.

Винковцы яхача моттига юхера сомий гаьнаш дIаегIа плантаци Югославе эггара йоккхагIаяр я. Алхха цхьан Iажий гаьнаша укхаза дIалоац 750 гектар лаьтта. Укх шера бIаьстан юхье «Винковцы» яхача аграрно-промышленни комбинато из беш шеръяьй 117 гектара тIа кхорий гаьнаш дIайогIарца. 1980 шера сомий плантаци йоккхагIа хургья цхьа эзар гектара гаргга. Цу Iалаьмате йоккхача хьалха а тIехьа а кхача сом кхебеча бешара сомаш чуэцара болх бIаьстан юхьера деиз Iа тIакхаччалца бу. «Винковцы» яхача комбината продукци дIаухийтт доазол арахьарча дукххача мехкашка.

АВТОМОБИЛАШ ЕЗАРАШТА НОВКЪОСТАЛА

300 эзарнел совгIа саг ва эггара йоккхагIа йолчарех цаI йолча общественни организаце Югославерча Автомотосоюза чувоагIаш. Автомобилаш езараштa массаза а массе оагIорахьара гIо ду цо — цун доалахьа я бIаьинел совгIа технически оборудованеца Iалашъяь центр, 25 автобаза, технически гIулакх ду бIаь станци, 70 технически пункт, 350 совгIа автошкола, кхыйола царца бувзам бола учреждениеш.

Ше болх беча ткъаьиттех шера Автомотосоюзо кийчбаьб бIаьш эзараш автомобилаш еза шофераши, профессионалаши, автомеханикаш, спортсменаш-автомобилисташ, кхыбола специалисташ. Цун хьалхленца мехка хIара шера хул доазол дехьара гонщикаш а юкъе бола автопробегаш. Доккха дакъа юкъе кхухь Автомотосоюза активисташа мехка наькъий трассашка кхерамалеи бокъонаш лораяйтача лоаттабеча къовсама.

А. ШЕРСТЮК,
АПН соб. корр.

ФУТБОЛ

КАГИРХОЙ ЯХЬАШ

Шерагара-шерага дукхагIа хулаш йоагIа къонача спортсмений говзал лакхъяр духьа чакхйоахаш йола тайп-тайпара кагирхой турнираш. Иштта чакхьех я укх шера шозлагIа мара чакхйоаккхаш йоаца футболах хьалхле яккхара кагирхой Ерригроссийски турнир. Цу турнира финал Грозне хилар.

ХIаьта финал хилале хьалха цига дакъа лаца бокъо яккхар духьа зональни яхьашка шоайла ловзаш хилар Российски Федерацерча къонача футболистий командаш. Кхычарел толашагIа хилар Грозненерча берий-кагирхой спортивни школа (ДЮСШ) команда. Дона тIарча Ростовера СКА-и «Юности», Куйбышевера «Крылья Советов», Свердловскера «Уралмаш», Уфера «Гастелло».

Дика вIаштIехьъяьккхон спортивни къовсам ира болаши чакхдаьлар финалера дукхагIдола ловзараш. Иштта Грозненерча футболисташа счет 1:0 йолаш эшайир «Уралмаш», 2:0 йолаш — «Юность», уж ийшар «Гастеллоца» ловзаш (0:1), хIаьта «Крылья Советов» яхача командаца чакхдаьккха вIашагIкхетар цхьаккха команда кот ца йоалаш чакхдаьлар — 1:1.

ДукхагIйолча командаша йиъ тур чакхъяьккхачул тIехьагIа хьалхарча моттиге яр 6 очко яьккха Ростовера СКА. Цуйна тIехьа йоагIар пхиппа очко йола ши команда — ДЮСШ-ан «Крылья Советов» яхари. Цхьабакъда грозненций ловзае езаш кхы а цхьа матч яр, хIаьта куйбышевцаш дерригa вIашагIкхетараш чакхдаьха баьннабар.

Цудухьа турнире хьалхара моттиг йоаккхаргйола команда къоастаяра боккха лоархIаме болаш дар самардийнахьа Ростоверча армейцаштеи грозненцаштеи юкъе хинна вIашагIкхетар. Цу матче котъяларо хьалхара моттиг яккха торо лора ДЮСШ командана. Цудухьа юххьанца а деиз толам баккха гIерташ ловзар грозненцаш. Хьалхарча тайме гол чутехачул тIехьагIа кхы а хьалха бовла аьттув болаш моттигаш нийсъелар цар. Цхьабакъда цунах хIама хиланзар. ХIаьта контратакаш еш лайзача ростовчанаша шоллагIа тайм юкъекхаьчача чутеха гол цу матче тIеххьара хилар.

Иштта счет 1:1 йолаш из вIашагIкхетар чакхдаьккхача СКА командас 7 очко а йоаккхаш турнире хьалхле яьккхар. ХIаьта 6 очко яьккха грозненцаш шоллагIча моттиге ба.

М. САЛМАНОВ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

17 сентябрь.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 11.00. Къайла театр. Зизайн хьун беркатийн выставка хьаеллар. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 18.00. Баьццара театр. Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 16.00. Кинолекторий. «Чуваше 10-ча пятилетке» яха лекци. 19.00. «Iалам лорадар — дерригача халкъа гIулакх» яха кинофестиваль. 19.00. Халхара майда. Кагирхой салаIара сайре.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Лекционни зал. «Светофор» яха киноклуб торжественно хьаеллар. 18.00. Лекционни зал. «Планете гIолла гIабоах Октябро».

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. 16.00. Парк. Болх бу аттракционаша. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. Локх «Голубой экспресс» яхача вокально-инструментальни ансамбло.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Гуйранара натюрморт» яхача темах йола берий суртий выставка. 11.00. «Бовзий хьона хьай доттагIий» яха литературни викторина. 17.00. С. Тюленина цIерагIа клуб. «ТIом ма хилийта, фашизм ма хилийта» яхача темах дикагIа сурт диллара конкурс. 13.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. «Тха кIира» яха радиожурнал.

«Оргтехника» объединене культура ЦIа. 12.00. Музыка езарий клуб. «И. С. Баха вахари кхоллами» яхача темах йола беседа. 13.00. Болх бу интернациональни доттагIала клубо.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 18.30. «Машиностроитель» яха кинотеатр. «Советски морали бокъон» яха кинолекторий. Ленински района прокурора нов. Махамашаева лекци.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 18.00. Кинолекторий. Документальни фильмаш. 19.30. Кагирхой салаIара сайре. Локх вокально-инструментальни ансамбло.

18 сентябрь.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 10.00. Хьун болхлочун Денна хетадаь халкъа сакъердар. 10.00. Зизайн хьун беркатийн выставка. 14.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш викторинаш. 15.00. Баьццара театр. Зизайн хьун беркатий выставка итоги яр. 18.00. Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 16.00. «Iалам лорадар» 10-ча пятилетке». яха лекци. 19.00. «Iалам лорадар — дерригача халкъа гIулкх» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.30. Болх бу «Заманхо» яхача берий кинотеатро. 12.00. Болх бу кхуба лаборатоpe. Кинодезараштa лаьрхIа консультаци. 14.00. Дешара зал. «Профсоюзни активиста уголок» яха библиографически обзор. 17.00. Парк. Радиоконцерт. 18.00. Лекционни зал. «Планете гIолла гIабоах Октябро». «УльяновгIар дезал» яха кинофильм. 19.00. Халхара зал. Кагирхой салаIара сайре. Локх вокально-инструментальни ансамбло.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 10.00. Болх бу «Къона ленинец» яхача кинотеатро. 12.00. Берий ловзараш. 18.00. Йоккха зал. «Чувашски АССР вежарашха цхьан дезале». яха беседа. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. Локх «Голубой экспресс» яхача вокально-инструментальни ансамбло.

Химикий культура Дворец. 10.00. Бераштa лаьрхIа беседа. 11.00. Болх бу «Нийсархо» яхача кинотеатро. Мехка керда гIишлонашка гIолла киноникъбар. 13.00. Спортивни ловзараш. 17.00. Вокально-инструментальни ансамбла концерт. 18.00. СССР кердача Конституце проектах йола беседа. 5-гIа раздел: «СССР пачхьалкхен Iаьдалеи доал дареи лакхера органаш». «СССР Министрий Совет» яха 16 корта.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05255. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6854.